

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kymmenes jaosto)

12 päivänä tammikuuta 2017*

Muutoksenhaku — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Euroopan rehufosfaattimarkkinat — Myyntikiintiöiden jakaminen, hintojen ja myyntiehtojen koordinointi sekä arkaluonteisten liiketoimintatietojen vaihtaminen — Valittajien vetäytyminen sovintomenettelystä — Täysi harkintavalta — Luottamuksensuoja ja yhdenvertainen kohtelu — Oikeudenkäynnin kohtuullinen kesto

Asiassa C-411/15 P,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 27.7.2015,

Timab Industries, kotipaikka Dinard (Ranska), edustajanaan asianajaja N. Lenoir, ja

Cie financière et de participations Roullier (CFPR), kotipaikka Saint-Malo (Ranska), edustajanaan asianajaja N. Lenoir,

valittajina,

ja jossa vastapuolena on

Euroopan komissio, asiamiehinään C. Giolito ja B. Mongin, avustajanaan asianajaja N. Coutrelis, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kymmenes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Berger (esittelevä tuomari) sekä tuomarit E. Levits ja F. Biltgen,

julkisasiamies: H. Saugmandsgaard Øe,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.7.2016 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

tuomion

- 1 Timab Industries (jäljempänä Timab) ja Cie financière et de participations Roullier (CFPR) vaativat valituksellaan ensisijaisesti kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 20.5.2015 antaman tuomion Timab Industries ja CFPR v. komissio (T-456/10, EU:T:2015:296; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla kyseinen tuomioistuin hylkäsi niiden kanteen, jolla vaadittiin kumoamaan [SEUT] 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 20.7.2010 tehty komission päätös K(2010) 5001 lopullinen (asia COMP/38866 – Rehufosfaatit) (jäljempänä riidanalainen päätös), sekä palauttamaan asian unionin yleiseen tuomioistuimeen valittajille määrätyn sakon määrän asianmukaista alentamista varten. Ne vaativat toissijaisesti toteamaan, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin oikeudenkäynnin kohtuuttoman keston vuoksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus (EY) N:o 1/2003

- 2 [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos komissio toteaa kantelun perusteella tai omasta aloitteestaan, että [SEUT 101] tai [SEUT 102] artiklaa rikotaan, se voi päätöksellään määrätä asianomaiset yritykset ja yritysten yhteenliittymät lopettamaan todetun rikkomisen. Tässä tarkoituksessa komissio voi määrätä ne toteuttamaan kaikki toimintaa koskevat tai rakenteelliset korjaustoimenpiteet, jotka ovat oikeasuhteisia tehtyyn rikkomiseen nähden ja välttämättömiä sen tosiasialliselle lopettamiselle. – –”

- 3 Kyseisen asetuksen 23 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat [SEUT 101] artiklan tai [SEUT 102] artiklan määräyksiä – –

--

Kunkin rikkomiseen osallisen yrityksen tai yritysten yhteenliittymän osalta sakko on enintään kymmenen prosenttia sen edellisen tilikauden liikevaihdosta.

--

3. Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto.”

Asetus (EY) N:o 773/2004

- 4 Sovintomenettelystä säädettiin vuonna 2008 asetuksen (EY) N:o 773/2004 muuttamisesta kartelliasioissa toteutettavien sovintomenettelyjen osalta 30.6.2008 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 622/2008 (EUVL 2008, L 171, s. 3). Kyseisen asetuksen soveltamista koskevia yksityiskohtaisia sääntöjä täsmennettiin sovintomenettelyn toteuttamisesta neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 7 ja 23 artiklan mukaisten päätösten tekemiseksi kartelliasioissa 2.7.2008 annetulla komission tiedonannolla (EUVL 2008, C 167, s. 1; jäljempänä sovintomenettelyä koskeva tiedonanto).

- 5 [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta 7.4.2004 annetun komission asetuksen (EY) N:o 773/2004 (EUVL 2004, L 123, s. 18), sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 622/2008 (jäljempänä asetus N:o 773/2004), 10 a artiklassa, jonka otsikko on ”Sovintomenettely kartelliasioissa”, säädetään seuraavaa:

”1. Kun asetuksen [N:o 1/2003] 11 artiklan 6 kohdan mukainen menettely on aloitettu, komissio voi asettaa määräajan, jonka kuluessa osapuolet voivat ilmoittaa kirjallisesti olevansa valmiit aloittamaan sovintoon tähtäävät keskustelut tehdäkseen mahdollisesti sovintoehdotuksia. Komissiolla ei ole velvollisuutta ottaa huomioon kyseisen määräajan jälkeen saatuja vastauksia.

--

2. Komissio voi ilmoittaa sovintoon tähtääviin keskusteluihin osallistuville osapuolille

- a) väitteistä, joiden esittämistä niitä vastaan se harkitsee;
- b) todisteista, joita on käytetty harkittavia väitteitä määritettäessä;
- c) minkä tahansa asiakirja-aineistossa tuolloin luetellun, saatavilla olevan asiakirjan ei-luottamuksellisista toisinoista, siinä määrin kuin osapuolen pyyntö on perusteltu, jotta osapuolella on mahdollisuus varmistaa ajanjaksoa tai muuta kartelliin liittyvää tiettyä seikkaa koskeva kantansa;
- d) mahdollisten sakkojen määrän vaihteluvälistä.

--

Jos sovintoon tähtäävät keskustelut etenevät, komissio voi asettaa määräajan, jonka kuluessa osapuolet voivat sitoutua noudattamaan sovintomenettelyä tekemällä sovintoehdotuksia, jotka vastaavat sovintoon tähtäävien keskustelujen tuloksia ja joissa ne myöntävät osallisuutensa [SEUT 101] artiklan rikkomiseen ja vastuunsa. Ennen kuin komissio asettaa määräajan sovintoehdotusten tekemiselle kyseisillä osapuolilla on oikeus saada pyynnöstä 10 a artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitettut tiedot viipymättä. Komissiolla ei ole velvollisuutta ottaa huomioon kyseisen määräajan jälkeen vastaanotettuja sovintoehdotuksia.

3. Kun osapuolille toimitetuissa väitetiedoksiannoissa otetaan huomioon niiden sovintoehdotusten sisältö, osapuolten on väitetiedoksiantoon antamassaan kirjallisessa vastauksessa vahvistettava komission asettamassa määräajassa, että niille toimitetussa väitetiedoksiannossa otetaan huomioon niiden sovintoehdotusten sisältö. Komissio voi tämän jälkeen tehdä asetuksen [N:o 1/2003] 7 ja 23 artiklan mukaisen päätöksen kuultuaan kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa asetuksen [N:o 1/2003] 14 artiklan mukaisesti.

4. Komissio voi päättää milloin tahansa menettelyn aikana sovintokeskustelujen lopettamisesta kyseisessä asiassa kokonaan tai jonkin osapuolen osalta, jos se katsoo, että on mahdollista, että menettelyyn liittyviä tehokkuusetuja ei saavuteta.”

Sovintomenettelyä koskeva tiedonanto

- 6 Sovintomenettelyä koskevan tiedonannon 1 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Tässä tiedonannossa esitetään puitteet yhteistyön palkitsemiseksi menettelyissä, jotka koskevat [SEUT] 101 artiklan soveltamista kartelliasioihin. -- Tässä tiedonannossa käsitelty yhteistyö eroaa vapaaehtoisesta todisteiden toimittamisesta komission tutkinnan aloittamiseksi tai edistämiseksi.

Jälkimmäisestä yhteistyöstä on annettu komission tiedonanto sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa – –. Jos yrityksen tarjoama yhteistyö on komission molempien tiedonantojen mukaista, siitä voidaan palkita kumulatiivisesti.”

- 7 Mainitun tiedonannon 2.1 osaan, jonka otsikko on ”Menettelyn aloittaminen ja sovintoon tähtäävät alustavat toimet”, kuuluvassa 11 kohdassa mainitaan seuraavaa:

”Jos komissio katsoo asianmukaiseksi tunnustella osapuolten halukkuutta sovintoon tähtääviin keskusteluihin, se asettaa asetuksen [N:o 773/2004] 10 a artiklan 1 kohdan ja 17 artiklan 3 kohdan mukaisesti vähintään kahden viikon määräajan, jonka kuluessa saman menettelyn osapuolten on ilmoitettava kirjallisesti, haluavatko ne aloittaa sovintoon tähtäävät keskustelut tehdäkseen mahdollisesti sovintoehdotuksia myöhemmässä vaiheessa. Kirjallinen ilmoitus ei merkitse sitä, että osapuolet myöntäisivät osallistuneensa rikkomiseen tai olevansa siitä vastuussa.”

- 8 Sovintomenettelyä koskevan tiedonannon 2.2 osaan, jonka otsikko on ”Sovintomenettelyn aloittaminen: sovintoon tähtäävät keskustelut”, kuuluvassa 15–17 ja 19 kohdassa mainitaan seuraavaa:

”15. Komissiolla on harkintavalta päättää siitä, onko kahdenvälisiä sovintoon tähtääviä keskusteluja asianmukaista käydä, ja siitä, missä tahdissa ne käydään kunkin osapuolen kanssa. Asetuksen [N:o 773/2004] 10 a artiklan 2 kohdan mukaisesti tähän harkintavaltaan kuuluvat sovintomenettelyn edistymisestä riippuen päättäminen siitä, missä järjestyksessä kahdenväliset sovintoon tähtäävät keskustelut käydään ja siitä, milloin osapuolille paljastetaan asiaa koskevia tietoja. Tällaisia tietoja ovat komission asiakirja-aineistossa olevat todisteet, joihin komission väitteet perustuvat ja joita on käytetty määrittäessä mahdollista sakkoa. Näitä tietoja paljastetaan viipymättä sovintoon tähtäävien keskustelujen edistymässä.

16. Kun asiaa koskevia tietoja paljastetaan sovintoon tähtäävien keskustelujen varhaisessa vaiheessa asetuksen [N:o 773/2004] 10 a artiklan 2 kohdan – – mukaisesti, osapuolilla on mahdollisuus saada tietoonsa jo huomioon otetut olennaiset seikat, kuten väitetyt tosiseikat, tosiseikkojen luokittelu, väitetyn kartellin vakavuus ja kesto, vastuunjako, todennäköisten sakkojen määrän arvioitu vaihteluväli sekä mahdollisten väitteiden perusteena käytetyt todisteet. Näin osapuolet voivat esittää näkemyksensä niitä vastaan mahdollisesti esitettävistä väitteistä ja päättää näiden tietojen perusteella, haluavatko ne saavuttaa sovinnon. – –

17. Kun sovintoon tähtäävät keskustelut ovat siinä määrin edistyneet, että niissä on saavutettu yhteisymmärrys sakkojen määrän arvioidusta vaihteluvälistä sekä siitä, mitä komission mahdolliset väitteet kattavat, ja komission alustavan kannan mukaan sen perusteella, miten sovintomenettely on kokonaisvaltaisesti edistynyt, on todennäköistä, että saavutetaan menettelyyn liittyviä tehokkuusetuja, komissio voi asettaa lopullisen määräajan, joka on vähintään 15 työpäivää, jotta yritys voi esittää lopullisen sovintoehdotuksen – –.

– –

19. Jos osapuolet eivät tee sovintoehdotusta, lopulliseen päätökseen johtavassa menettelyssä noudatetaan niiden osalta yleisiä säännöksiä – – sovintomenettelyä koskevien säännösten sijaan.”

- 9 Sovintomenettelyä koskevan tiedonannon 2.3 osaan, jonka otsikko on ”Sovintoehdotukset”, kuuluvassa 20 kohdassa mainitaan, että sovintomenettelyn valitsevien osapuolten on esitettävä virallinen sovintopyyntö sovintoehdotuksen muodossa. Sovintoehdotuksen on sisällettävä muun muassa sen myöntäminen selvästi ja yksiselitteisesti, että osapuolet ovat vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, ja osapuolten vahvistus, että ne eivät harkitse pyytävänsä lupaa tutustua asiakirja-aineistoon tai pyytävänsä tulla uudelleen kuulluiksi suullisessa kuulemisessa, ellei komissio jätä ottamatta huomioon niiden sovintoehdotusta väitetiedoksiannossa ja päätöksessä.

- 10 Samaan 2.3 osaan kuuluvassa sovintomenettelyä koskevan tiedonannon 21 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Osapuolten myöntämät seikat ja ne vahvistukset ja suostumukset, jotka osapuolet ovat antaneet sovinnon saavuttamiseksi, ovat osoitus osapuolten sitoutumisesta yhteistyöhön komission kanssa asian käsittelyn nopeuttamiseksi sovintomenettelyn mukaisesti. Nämä osapuolten myöntämät seikat ja antamat vahvistukset sekä suostumukset ovat kuitenkin ehdollisia ja edellyttävät, että komissio noudattaa osapuolten esittämää sovintopyyntöä ennakoidun sakon enimmäismäärä mukaan lukien.”

- 11 Kyseisen tiedonannon 2.4 osaan, jonka otsikko on ”Väitetiedoksianto ja vastaus”, kuuluvassa 23, 24 ja 26 kohdassa todetaan seuraavaa:

”23. Asetuksen [N:o 773/2004] 10 artiklan 1 kohdan mukaan kirjallisen väitetiedoksiannon antaminen kullekin osapuolelle, jota vastaan väitteitä esitetään, on pakollinen valmisteluvaihe ennen lopullisen päätöksen tekemistä. Sen vuoksi komissio antaa väitetiedoksiannon myös sovintomenettelyssä.

24. Jotta osapuolten puolustautumisoikeudet voivat toteutua tehokkaasti, komission olisi kuultava osapuolten näkemyksiä niitä vastaan esitetyistä väitteistä ja todisteista ennen lopullisen päätöksen tekemistä ja tarvittaessa otettava nämä näkemykset huomioon muuttamalla alustavaa arviointia. Komission on voitava hyväksyä tai hylätä ne asiaa koskevat väitteet ja perustelut, joita osapuolet ovat esittäneet hallinnollisessa menettelyssä, ja tehdä oma arviointinsa osapuolten esittämistä seikoista joko hylätäkseen väitteet, jotka ovat osoittautuneet perusteettomiksi, tai täydentääkseen ja arvioidakseen perustelujaan uudelleen sekä tosiseikkojen että oikeudellisten seikkojen osalta niiden väitteiden tueksi, joista se ei aio luopua.

--

26. Jos väitetiedoksiannossa otetaan huomioon osapuolten sovintoehdotukset, osapuolten olisi määrääjassa -- vastattava siihen vahvistaen (yksiselitteisesti), että väitetiedoksianto vastaa niiden sovintoehdotusten sisältöä ja että sen johdosta ne sitoutuvat edelleen noudattamaan sovintomenettelyä. --”

- 12 Sovintomenettelyä koskevan tiedonannon 2.5 osaan, jonka otsikko on ”Komission päätös ja sovinnosta palkitseminen”, kuuluvassa 28, 30, 32 ja 33 kohdassa todetaan seuraavaa:

”28. Kun komissio on saanut osapuolten vastaukset väitetiedoksiantoon ja osapuolet ovat vahvistaneet niissä sitoumuksensa sovinnon saavuttamiseen, se voi asetuksen [N:o 773/2004] mukaan tehdä ilman muuta menettelyvaihetta asetuksen [N:o 1/2003] 7 ja/tai 23 artiklan mukaisen lopullisen päätöksen --. Tämä tarkoittaa sitä, että -- osapuolet eivät voi pyytää suullista kuulemistä tai mahdollisuutta tutustua asiakirja-aineistoon sen jälkeen, kun niiden sovintoehdotukset on otettu huomioon väitetiedoksiannossa.

--

30. Sakon lopullinen määrä vahvistetaan päätöksessä, jossa todetaan asetuksen [N:o 1/2003] 7 artiklan mukainen kilpailusääntöjen rikkominen ja määrätään 23 artiklan mukainen sakko.

--

32. Jos komissio päättää palkita osapuolen tämän tiedonannon mukaisen sovinnon saavuttamisen johdosta, se alentaa määrättävän sakon määrää 10 prosenttia sovellettuun ensin asetuksen [N:o 1/2003] 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annetuissa suuntaviivoissa vahvistettua sakon enimmäismäärää (10 prosenttia).

33. Kun asiassa päädytään sovintoon myös sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä pyytäneiden osapuolten kanssa, niille sovinnosta myönnetty sakon alennus lisätään sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä annetun tiedonannon mukaiseen alennukseen.”

Vuoden 2006 suuntaviivat

13 Asetuksen (EY) N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annetuissa suuntaviivoissa (EUVL 2006, C 210, s. 2; jäljempänä vuoden 2006 suuntaviivat) määritetään menetelmä, jota komissio käyttää sakon määräämiseksi yrityksille tai yritysten yhteenliittymille, jos ne tahallisesti tai tuottamuksellisesti rikkovat SEUT 101 tai SEUT 102 artiklan määräyksiä.

14 Vuoden 2006 suuntaviivojen 10 ja 11 kohdassa todetaan seuraavaa:

”10. Ensiksi komissio määrittää perusmäärän kullekin yritykselle tai yritysten yhteenliittymälle – –.

11. Toiseksi komissio voi mukauttaa perusmäärää korottamalla tai alentamalla sitä – –.”

15 Vuoden 2006 suuntaviivojen 2 osaan, jonka otsikko on ”Perusmäärään tehtävät mukautukset”, kuuluvassa 27 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Määrittäessään sakon määrää komissio voi ottaa huomioon olosuhteita, joiden perusteella – – perusmäärää voidaan korottaa tai alentaa. Komissio tekee perusmäärän korotukset ja alennukset kaikki merkitykselliset seikat huomioon ottavan kokonaisarvioinnin perusteella.”

16 Vuoden 2006 suuntaviivojen 29 kohdassa, joka aloittaa kyseisten suuntaviivojen B osan ja jonka otsikko on ”Lieventävät seikat”, mainitaan seuraavaa:

”Sakon perusmäärää voidaan alentaa, kun komissio havaitsee esimerkiksi seuraavia lieventäviä seikkoja:

– –

— Kyseinen yritys tekee komission kanssa tosiasiallista yhteistyötä, joka ylittää sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan tiedonannon soveltamisalan ja menee yrityksen lakisääteisiä yhteistyövelvoitteita pitemmälle.

– –”

Sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskeva tiedonanto

17 Sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 2002, C 45, s. 3; jäljempänä sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskeva tiedonanto) B osaan, jonka otsikko on ”Sakkojen lieventäminen”, kuuluvassa 20–23 kohdassa todetaan seuraavaa:

”20. Yritykset, jotka eivät täytä edellä A jaksossa esitettyjä edellytyksiä, voivat saada lievennystä sakkoihin, jotka olisi määrätty muussa tapauksessa.

21. Sakkojen lieventämiseksi yrityksen on toimitettava komissiolle epäilyistä kilpailusääntöjen rikkomisesta todisteita, joilla on merkittävää lisäarvoa suhteessa komission hallussa jo oleviin todisteisiin, ja sen on lopetettava osallistumisensa epäiltyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen viimeistään siinä vaiheessa, kun se toimittaa todisteet.

22. Käsitteellä 'lisäarvo' viitataan siihen, missä määrin toimitetut todisteet luonteensa ja/tai yksityiskohtaisuutensa vuoksi parantavat komission mahdollisuuksia vahvistaa kyseessä olevat tosiseikat. Arvioidessaan tätä komissio katsoo yleensä kirjallisten todisteiden, jotka ovat peräisin ajankohdalta, jota tosiseikat koskevat, olevan arvokkaampia kuin jälkeinpäin tuotetut todisteet. Samoin kyseessä oleviin tosiseikkoihin suoraan liittyvät todisteet katsotaan yleensä arvokkaammiksi kuin todisteet, jotka liittyvät niihin vain välillisesti.
23. Komissio määrittelee kaikissa hallintomenettelyn päätteeksi tekemissään lopullisissa päätöksissä seuraavat seikat:
- a) oliko yrityksen toimittamalla todisteilla merkittävää lisäarvoa suhteessa komission hallussa samana ajankohtana olleisiin todisteisiin,
 - b) kuinka paljon yrityksell[e] määrättäviä sakkoja lievennetään. Tämä ratkaistaan seuraavalla tavalla muussa tapauksessa määrättyjen sakkojen perusteella:
 - Ensimmäinen yritys, joka täyttää 21 kohdan mukaiset edellytykset: sakkoja lievennetään 30–50 prosenttia,
 - Toinen yritys, joka täyttää 21 kohdan mukaiset edellytykset: sakkoja lievennetään 20–30 prosenttia,
 - Seuraavat yritykset, jotka täyttävät 21 kohdan mukaiset edellytykset: sakkoja lievennetään enintään 20 prosenttia.

Sakkojen lievennyksen tason ratkaisemiseksi kussakin näistä ryhmistä, komissio ottaa huomioon sen, minä ajankohtana 21 kohdan mukaiset edellytykset täyttävät todisteet toimitettiin ja missä määrin ne sisälsivät lisäarvoa. Komissio voi myös ottaa huomioon yrityksen todisteiden toimittamispäivän jälkeisen yhteistyön laajuuden ja jatkuvuuden.

Jos yritys lisäksi toimittaa todisteita komissiolle aikaisemmin tuntemattomista tosiseikoista, jotka liittyvät suoraan epäilyyn kartellin vakavuuteen tai keston, komissio ei ota näitä tosiseikkoja lukuun määrittäessään sakkoa, joka määrätään kyseiset todisteet toimittaneelle yritykselle.”

Asian tausta

- 18 Asian taustalla olevat tosiseikat ja riidanalainen päätös, sellaisina kuin ne ilmenevät valituksenalaisen tuomion 1–28 kohdasta, voidaan tiivistää jäljempänä esitetyllä tavalla.
- 19 Roullier-konsernin, jonka hallinnointiyhtiö on CFPR, tytäryhtiö Timab valmistaa ja myy kemianteollisuuden tuotteita, mukaan lukien rehufosfaatteja.
- 20 Kemira-konserni ilmoitti ensimmäisenä komissiolle rehufosfaattialan salaisesta kartellista sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan tiedonannon perusteella 28.11.2003 esittämällään sakoimmunitteettihakemuksella. Hakemus koski ajanjaksoa 1989–2003.
- 21 Komissio pystyi Kemira-konsernin toimittamien tietojen perusteella suorittamaan 10.2. ja 11.2.2004 Ranskassa ja Belgiassa tarkastuksia tiettyjen rehufosfaattialalla toimivien yritysten, muun muassa Timabin, toimitiloissa.
- 22 Kolme muuta yritystä esittivät tämän jälkeen sakoimmunitteettihakemukset sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan tiedonannon perusteella.
- 23 Niinpä Tessengerlo Chemie NV esitti 18.2.2004 tällaisen hakemuksen, joka koski koko rikkomisajanjaksoa eli vuosia 1969–2004.

- 24 Quimitécnica.com-Comércia e Indústria Química SA ja sen emoyhtiö José de Mello SGPS SA esittivät puolestaan 27.3.2007 sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevaan tiedonantoon perustuvan hakemuksen.
- 25 Myös valittajat esittivät 14.10.2008 sakkoimmuniteettihakemuksen, jota ne täydensivät 28.10.2009.
- 26 Komissio ilmoitti kartellin osapuolille, mukaan lukien Timab, 19.2.2009 päivätyillä kirjeillä menettelyn aloittamisesta asetuksen N:o 1/2003 III luvussa tarkoitetun päätöksen tekemiseksi ja asetti kahden viikon määräajan, jonka kuluessa nämä voisivat ilmoittaa kirjallisesti, olivatko ne valmiit osallistumaan keskusteluihin asetuksen N:o 773/2004 10 a artiklassa tarkoitettuun sovintoratkaisuun pääsemiseksi.
- 27 Komission ja kyseessä olevien yritysten, mukaan lukien Timab, välillä käytyjen useiden kokousten, joissa esiteltiin väitteiden olennainen sisältö ja niitä tukevat todisteet, jälkeen komissio määrittäi mahdollisten sakkojen määrän vaihteluvälin. Timabille ilmoitettiin 16.9.2009 sitä koskevasta arviosta eli yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisesta ajanjaksolla 31.12.1978–10.2.2004 perustuvan sakon vaihteluvälistä 41–44 miljoonaa euroa.
- 28 Tämän jälkeen komissio antoi kyseessä oleville yrityksille, mukaan lukien Timab, määräajan asetuksen N:o 773/2004 10 a artiklan 2 kohdan mukaisten muodollisten sovintoehdotusten esittämiseksi. Kaikki kartellin osapuolet esittivät sovintoehdotuksensa niille asetetussa määräajassa lukuun ottamatta valittajia, jotka päättivät vetäytyä sovintomenettelystä.
- 29 Komissio antoi 23.11.2009 yhteensä kuusi väitetiedoksiantoa, jotka oli osoitettu yhtäältä valittajille ja toisaalta kullekin sovintoratkaisun hyväksyneistä kartellin osapuolista.
- 30 Valittajilla oli mahdollisuus tutustua asiakirja-aineistoon ja ne vastasivat väitetiedoksiintoon 2.2.2010, minkä jälkeen ne osallistuivat 24.2.2010 pidettyyn kuulemistilaisuuteen.
- 31 Komissio teki 20.7.2010 riidanalaisen päätöksen, jossa se totesi yhtenä kokonaisuutena pidettävän ja jatkettua SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomisen rehufosfaattialalla. Komission mukaan yhtenä kokonaisuutena pidettävä ja jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen tapahtui 16.9.1993–10.2.2004 ja siinä jaettiin suuri osa Euroopan rehufosfaattimarkkinoista osoittamalla kartellin osapuolille myyntikiintiöt ja asiakkaat sekä koordinoimalla hintoja ja tarpeen mukaan myyntiehtoja.
- 32 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee olennaisilta osin, että viiden tuolloin tärkeimmän rehufosfaatin tuottajan vuonna 1969 kirjallisesti tekemällä alkuperäisellä sopimuksella pyrittiin ratkaisemaan Euroopan markkinoilla vallinnut ylikapasiteettitilanne. Kartellin muodostavista järjestelyistä käytettiin nimeä CEPA (Centre d'études des phosphates alimentaires, rehufosfaattien tutkimuskeskus). Kartellin toimivuuden ja pysyvyyden takaamiseksi sopimukseen liitettiin täydentäviä erityissopimuksia ja muita alueellisia alajärjestelyjä. Riidanalaisen päätöksen mukaan ranskalaisten tuottajien osallistuminen CEPA:han vuodesta 1970 lähtien oli vahvistettu. Kartellin osapuolet järjestäytyivät ensin kolmeksi alajärjestelyksi mutta kaavailivat 1990-luvun alussa paluuta yhtäältä viiteen Keski-Euroopan maahan eli Belgiaan, Saksaan, Alankomaihin, Itävaltaan ja Sveitsiin sekä toisaalta Tanskaan, Irlantiin, Unkariin, Puolaan, Suomeen, Ruotsiin, Yhdistyneen kuningaskuntaan ja Norjaan sijoittautuneet yritykset käsittävään yhtenäiseen rakenteeseen, Super CEPA:han. Keskusteluja käytiin kahdella tasolla eli ”keskuskokouksissa” tai ”Euroopan tason” kokouksissa, joissa tehtiin yleiset päätökset toimintatavoista, ja ”asiantuntijakokouksissa”, joissa käytiin yksityiskohtaisempia kansallisen tai alueellisen tason keskusteluja tietyssä valtiossa tai tietyllä alueella toimivien kartellin osapuolten välillä.
- 33 Valittajien osallistumisesta voidaan mainita tarkemmin, että riidanalaisen päätöksen mukaan Timab kuului kartellin Ranskan osaan ja lisäksi alueelliseen Super CEPA:han, kun se aloitti rehufosfaatin laajamittaisen viennin Ranskan ulkopuolelle. Timabin osallistuminen Super CEPA -järjestelyihin alkoi syyskuussa 1993. Super CEPA -kokousten kanssa samanaikaisesti se osallistui Ranskaa ja Espanjaa koskeviin kokouksiin.

- 34 Komissio totesi ensin riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa valittajien syyllistyneen SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomiseen rehufosfaattialalla ja määräsi sitten kyseisen päätöksen 2 artiklassa Timabille ja CFPR:lle yhteisvastuullisesti maksettavan 59 850 000 euron sakon. Komissio tukeutui sakon määrän määrittämisessä vuoden 2006 suuntaviivoihin.
- 35 Komissio teki 20.7.2010 myös samaa asiaa koskevan päätöksen K(2010) 5004 lopullinen, jonka adressaatteina olivat ne asianosaiset, jotka olivat hyväksyneet sovintomenettelyyn osallistumisen ja esittäneet sovintoehdotuksen.

Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

- 36 Timab ja CFPR nostivat unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 1.10.2010 toimittamallaan kannekirjelmällä kanteen, jossa ne vaativat riidanalaisen päätöksen kumoamista ja toissijaisesti riidanalaisen päätöksen 1 artiklan kumoamista siltä osin kuin komissio väitti niiden osallistuneen myyntiehtoja ja hyvitysjärjestelmää koskeviin kilpailunvastaisiin menettelyihin. Ne vaativat joka tapauksessa riidanalaisen päätöksen 2 artiklan muuttamista ja niiden yhteisvastuullisesti maksettavaksi määrätyn sakon määrän huomattavaa alentamista.
- 37 Valittajat esittivät riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevien vaatimustensa tueksi useita kanneperusteita, jotka voidaan jakaa kolmeen ryhmään. Ensimmäinen kanneperusteryhmä koski sovintomenettelyä. Valittajat moittivat komissiota olennaisilta osin siitä, että se määräsi sovintomenettelystä vetäytyneelle yritykselle sovintoon pyrkimiseksi käydyissä keskusteluissa kaavailun vaihteluvälin mukaisen enimmäismäärän ylittävän sakon.
- 38 Toinen kanneperusteryhmä koski osia kyseisestä kartellista muodostavia tiettyjä menettelytapoja eli hyvitysjärjestelmää ja myyntiehtoja. Valittajat moittivat toisella kanneperusteryhmällä komissiota olennaisilta osin siitä, että tämä piti virheellisesti kaikkia yrityksiä vastuullisina kaikista menettelyistä tekemättä eroa eri rikkomisajaksojen ja eri toimintatapojen välillä. Niiden mukaan komissio vei näin valittajilta oikeuden esittää tehokkaasti huomautuksensa perusteettomista väitteistä, jotka koskivat osallistumista eräisiin näistä menettelyistä eli hyvitysjärjestelmään ja keskitettyyn myyntiehdoista sopimiseen.
- 39 Kolmas kanneperusteryhmä koski useita sakon määrän laskentaan liittyviä seikkoja. Kolmannella kanneperusteryhmällä valittajat kritisoivat olennaisilta osin sakon määrää tai sen laskennassa sovellettuja sääntöjä sekä vetoavat asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan rikkomiseen, ilmeisiin arviointivirheisiin moitittujen menettelyjen vakavuuden arvioinnissa, ilmeisiin arviointivirheisiin lieventävien seikkojen arvioinnissa, sakoista vapauttamisen ja sakkojen lieventämisen perusteella tehdyn alennuksen pienentämisen kohtuuttomuuteen ja ilmeiseen arviointivirheeseen maksukyvyyn arvioinnissa. Lisäksi valittajat väittivät komission loukanneen yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, rangaistusten ja seuraamusten yksilökohtaisuuden periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta.
- 40 Valittajat esittivät sakon määrän alentamista koskevien toissijaisten vaatimustensa tueksi pääasiallisesti kaksi väitettä. Ensimmäisellä väitteellä ne vaativat olennaisilta osin ”vakavuuskertoimen” pienentämistä. Toisella ne vaativat, että sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan tiedonannon mukaisen yhteistyön perusteella myönnettävän alennuksen lisäksi myönnetään täydentävä, niiden kyseisen tiedonannon ulkopuolelle jäävään yhteistyöhön perustuva alennus, kun otetaan huomioon se, ettei 16.9.1993 jälkeisiä tosiseikkoja ollut kiistetty.
- 41 Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisella tuomiolla kanteen kokonaisuudessaan.

Asianosaisten vaatimukset unionin tuomioistuimessa

42 Timab ja CFPR vaativat unionin tuomioistuinta

- kumoamaan valituksenalaisen tuomion
- palauttamaan asian unionin yleiseen tuomioistuimeen sakon määrän alentamiseksi asianmukaisella tavalla
- liitännäisesti toteamaan, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin oikeudenkäynnin kohtuuttoman keston vuoksi, ja
- velvoittamaan komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

43 Komissio vaatii unionin tuomioistuinta

- hylkäämään valituksen ja
- velvoittamaan valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Suullisen käsittelyn uudelleen aloittamista koskeva pyyntö

44 Valittajat ovat sen jälkeen, kun julkisasiamies esitti ratkaisuehdotuksensa, pyytäneet unionin tuomioistuimeen 1.9.2016 saapuneella kirjeellä suullisen käsittelyn uudelleen aloittamista unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 83 artiklan mukaisesti.

45 Valittajat esittivät pyyntönsä tueksi olennaisilta osin, että unionin tuomioistuimella ei ole riittävästi tietoa ensinnäkään olosuhteista, joissa ne vetäytyivät sovintomenettelystä, eikä näin ollen sovintomenettelyn ja tavanomaisen hallinnollisen menettelyn välisestä yhteydestä, ja toiseksi tiettyjen valitusperusteiden sisällöstä. Valittajat katsovat tässä yhteydessä muun muassa, että toisin kuin julkisasiamies esitti ratkaisuehdotuksensa 51 ja 52 kohdassa, niitä ei ohjannut tarkoitus hyötyä vilpillisesti sovintomenettelystä, ja että toisin kuin julkisasiamies ratkaisuehdotuksessaan väittää, valitusperusteisiin sisältyy väite tosiseikkojen ja selvitysaineiston ottamisesta huomioon vääristyneellä tavalla.

46 Ne katsovat lisäksi, ettei tietyistä sakon määrän laskemista koskevista oikeudellisista seikoista eikä muun muassa yhteistyön perusteella myönnettävistä alennuksista ole keskusteltu.

47 Tästä on todettava, että unionin tuomioistuin voi työjärjestyksensä 83 artiklan perusteella julkisasiamiestä kuultuaan milloin tahansa määrätä asian käsittelyn suullisen vaiheen aloitettavaksi uudelleen erityisesti, jos unionin tuomioistuin katsoo, ettei sillä ole riittävästi tietoa asiasta tai että asia olisi ratkaistava sellaisella perusteella, josta asianosaisilla tai Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklassa tarkoitetuilla osapuolilla ei ole ollut tilaisuutta lausua (tuomio 9.7.2015, InnoLux v. komissio, C-231/14 P, EU:C:2015:451, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

48 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuin katsoo julkisasiamiestä kuultuaan, että sillä on riittävästi tietoja asian ratkaisemiseksi ja että nyt käsiteltävää asiaa ei ole ratkaistava sellaisilla perusteilla, joista asianosaisilla ei olisi ollut tilaisuutta lausua.

49 Näin ollen pyyntö asian käsittelyn suullisen vaiheen uudelleen aloittamisesta on hylättävä.

Valitus

Ensimmäinen valitusperuste, joka koskee todistustaakkaa koskevien sääntöjen virheellistä soveltamista ja puolustautumisoikeuksien loukkaamista

Asianosaisten lausumat

- 50 Ensimmäisellä valitusperusteellaan valittajat moittivat unionin yleistä tuomioistuinta todistustaakan virheellisestä soveltamisesta ja puolustautumisoikeuksien loukkaamisesta, koska tämä katsoi valituksenalaisen tuomion 114 ja 117 kohdassa, että valittajien olisi pitänyt sovintomenettelyssä osoittaa, etteivät ne olleet osallistuneet kartelliin ennen vuotta 1993.
- 51 Valittajien mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei tutkinut näyttövaatimuksen täyttymistä, koska se totesi valituksenalaisen tuomion 114 kohdassa, että ”komissio saattoi perustellusti uskoa, että [valittajat] olivat olleet mukana yhtenä kokonaisuutena pidettävässä ja jatkettussa kilpailusääntöjen rikkomisessa vuodesta 1978 lähtien”, vaikka kyseessä on oikeudellinen määrittely, jonka osoittaminen tai horjuttaminen ei ollut valittajien tehtävä sovintomenettelyssä.
- 52 Ne katsovat tässä yhteydessä, ettei komissiolta edellytettävä näyttövaatimus voi vaihdella sen mukaan, onko kyse sovintomenettelystä vai tavanomaisesta menettelystä. Valittajien mukaan valituksenalainen tuomio on kumottava siltä osin kuin siinä vahvistetaan edellytettävää näyttövaatimusta vähäisemmäksi asetettuun näyttövaatimukseen perustuva komission arviointi.
- 53 Komission mukaan ensimmäinen valitusperuste on ensisijaisesti hylättävä tehottomana tai toissijaisesti jätettävä tutkimatta ja joka tapauksessa hylättävä perusteettomana.
- 54 Kyseinen valitusperuste on komission mukaan ensinnäkin tehoton, koska riidanalainen päätös – jonka lainmukaisuuden unionin yleinen tuomioistuin vahvisti – tehtiin tavanomaisessa menettelyssä sen jälkeen, kun Timab oli vetäytynyt sovintomenettelystä. Ensimmäinen valitusperuste koskee komission mukaan kuitenkin ajanjaksoa 1978–1993, jota ei otettu huomioon Timabia vastaan. Niinpä komissio katsoo, että vaikka kyseinen valitusperuste hyväksyttäisiin, sillä ei olisi vaikutusta asian, joka koskee komission Timabille tavanomaisen hallintomenettelyn päätteeksi määräämää sakkoa ajanjakson 1993–2004 osalta, lopputulokseen.
- 55 Tämän jälkeen komissio huomauttaa, ettei unionin yleinen tuomioistuin katsonut missään vaiheessa, että valittajien olisi pitänyt osoittaa, etteivät ne olleet osallistuneet kartelliin vuosina 1978–1993, ja että unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 114 ja 117 kohdassa esittämät toteamukset ovat joka tapauksessa sen itsenäistä tosiseikaston arviointia, johon unionin tuomioistuimen valvonta ei ulotu.
- 56 Komissio esittää vielä, ettei asiassa ole riitaa siitä, että sillä on näyttötaakka sekä tavanomaisessa menettelyssä että sovintomenettelyssä. Komissio katsoo, että koska valittajat eivät moittineet komission hallussaan olleista tiedoista tekemää ensimmäistä arviointia, kyseinen toimielin saattoi perustellusti todeta, että sen arviointi hyväksyttiin, varsinkin kun kyseiset tiedot olivat peräisin yritysten sakkoimmuteettihakemuksissaan esittämistä lausunnoista ja niiden vastauksista tietopyyntöihin. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi näiden peruseriaatteiden mukaisesti, että komissio saattoi perustellusti ajatella Timabin olleen mukana yhtenä kokonaisuutena pidettävässä ja jatkettussa kilpailusääntöjen rikkomisessa vuodesta 1978 lähtien.
- 57 Komissio lisää samassa yhteydessä, että unionin yleinen tuomioistuin muistutti myös, että komissio arvioi hallussaan olleet tiedot valittajien väitetiedoksiintoon antamassa vastauksessa esittämien perusteiden seurauksena uudelleen ja päätteli, ettei kyseisten tietojen perusteella voitu osoittaa

valittajien osallistuneen kartelliin ennen vuotta 1993. Niinpä unionin yleinen tuomioistuin saattoi komission mukaan perustellusti todeta, että komissio oli noudattanut näyttövaatimukseen sovellettavia sääntöjä ja ottanut kaikissa menettelyvaiheissa huomioon hallussaan olleet tiedot.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 58 On muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan näyttöön sovellettavien sääntöjen väitetty rikkominen on oikeuskysymys, joka voidaan tutkia muutoksenhakuvaiheessa (ks. vastaavasti tuomio 10.7.2008, Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, C-413/06 P, EU:C:2008:392, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 30.5.2013, Quinn Barlo ym. v. komissio, C-70/12 P, ei julkaistu, EU:C:2013:351, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 59 Niinpä unionin tuomioistuimen on tutkittava, tekikö unionin yleinen tuomioistuin sille toimitetun selvitysaineiston arvioinnissa oikeudellisen virheen loukkaamalla yleisiä oikeusperiaatteita, kuten syyttömyysolettamaa, ja näyttöön sovellettavia sääntöjä, kuten sääntöjä todistustaakasta (ks. vastaavasti tuomio 8.7.1999, Hüls v. komissio, C-199/92 P, EU:C:1999:358, 65 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 30.5.2013, Quinn Barlo ym. v. komissio, C-70/12 P, ei julkaistu, EU:C:2013:351, 36 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 60 Toisin kuin komissio väittää, kyseinen valitusperuste voidaan näin ollen ottaa tutkittavaksi.
- 61 Asiasisällön osalta on muistutettava, että – kuten muun muassa valituksenalaisen tuomion 48 kohdasta ilmenee –, valittajat vetosivat unionin yleiselle tuomioistuimelle toimittamassaan kannekirjelmässä siihen, että komissio oli tehnyt oikeudellisen virheen ja ilmeisen arviointivirheen, koska se oli alustavasti katsonut niiden osallistuneen yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen vuodesta 1978 lähtien. Valittajien mukaan komission olisi pitänyt hallussaan olleiden tietojen perusteella todeta, etteivät ne olleet osallistuneet kartellikokonaisuuteen ennen vuotta 1993. Kyseinen arviointivirhe perustuu niiden mukaan asiakirja-aineiston riittämättömään arviointiin ja osoittaa näin ollen komission laiminlyöneen tehtävänsä tutkia huolellisesti ja puolueettomasti sen käsiteltäväksi saadetut asiat.
- 62 Kyseiseen väitteeseen vastatakseen unionin yleinen tuomioistuin arvioi valituksenalaisen tuomion 108–118 kohdassa sitä, oliko komissio tutkinut valittajia koskevaa aineistoa aluksi riittävästi moititun rikkomisen kannalta tai oliko se tulkinnut virheellisesti valittajien toimittamia tietoja.
- 63 Tässä yhteydessä on mainittava, että unionin yleinen tuomioistuin tutki ensin valituksenalaisen tuomion 109–112 kohdassa valittajien vaatimuksen sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan tiedonannon soveltamisesta niihin ja niiden vastaukset tietopyyntöihin, mainitsi sen jälkeen valituksenalaisen tuomion 113 kohdassa olevan riidatonta, että valittajat olivat väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ilmoittaneet, ettei Timab ollut osallistunut yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen vuosina 1978–1993, ja totesi lopuksi valituksenalaisen tuomion 114 kohdassa, että käytettävissään olleiden asiakirjojen perusteella ”komissio saattoi perustellusti uskoa, että [valittajat] olivat olleet mukana yhtenä kokonaisuutena pidettävässä ja jatkettussa kilpailusääntöjen rikkomisessa vuodesta 1978 lähtien”.
- 64 Vaikka voitaisiin perustellusti katsoa, että unionin yleinen tuomioistuin asetti komission oletuksen vahvistamalla valittajille niille kuulumattoman näyttötaakan siitä, etteivät ne olleet liittyneet kartelliin ennen vuotta 1993, ensimmäinen valitusperuste ei voi johtaa valituksenalaisen tuomion saati riidanalaisen päätöksen kumoamiseen.
- 65 Kuten muun muassa valituksenalaisen tuomion 1 kohdasta ilmenee, valittajat tuomittiin osallistumisesta yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen vuosina 1993–2004. Valittajien unionin yleisessä tuomioistuimessa esittämällä väitteellä, sellaisena kuin se

mainitaan edellä 61 kohdassa, pyrittiin kuitenkin osoittamaan, että komission olisi pitänyt hallussaan olleiden tietojen perusteella todeta, etteivät valittajat olleet osallistuneet kartelliin ennen vuotta 1993. Niinpä kyseisellä väitteellä ei voi missään tapauksessa olla vaikutusta pääasiaan, kun otetaan huomioon, että se koskee ajanjaksoa, jonka osalta valittajille ei ole määrätty seuraamusta. Niinpä unionin yleinen tuomioistuin saattoi sivuuttaa kyseisen väitteen tehottomana.

- 66 Tästä seuraa, että valituksenalaisen tuomion 118 kohdasta ilmenevä unionin yleisen tuomioistuimen päätös sivuuttaa väite, joka koskee sitä, että komissio oli tutkinut aineiston puutteellisesti, on edellä 65 kohdassa tarkoitetulla tavalla perusteltu muista oikeudellisista syistä. Näin ollen kyseiset perusteet voidaan korvata muilla perusteilla.
- 67 Ensimmäinen valitusperuste ei näin ollen voi menestyä.

Toinen valitusperuste, joka koskee itseään vastaan todistamisesta kieltäytymistä koskevan oikeuden loukkaamista ja unionin yleiselle tuomioistuimelle annetun täyden harkintavallan käyttämättä jättämistä

Asianosaisten lausumat

- 68 Toinen valitusperuste kohdistuu valituksenalaisen tuomion 94 ja 190 kohtaan ja jakautuu kolmeen osaperusteeseen.
- 69 Toisen valitusperusteen ensimmäisellä osaperusteella valittajat katsovat, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi niiden puolustautumisoikeuksia, koska se ei antanut niille oikeutta kieltäytyä todistamasta itseään vastaan.
- 70 Ensimmäisen osaperusteen tueksi valittajat esittävät ensiksi, ettei sovintomenettelyn tai sakkoimmunitaettihakemuksen yhteydessä toimitettuja tietoja voida pitää ”tunnustamisena”. Ne katsovat sitten, ettei sakkoimmunitaettihakemuksesta voida vain mekaanisesti päätellä kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen myöntämistä, koska hakemuksen laatija voi edelleen kiistää tosiseikaston ja komission arvioinnin siitä. Valittajat katsovat vielä, että kilpailusääntöjen rikkominen voidaan sovintomenettelyssä tunnustaa ainoastaan muodollisella sovintoehdotuksella, jota ne eivät olleet halunneet tehdä. Valittajien mukaan unionin yleinen tuomioistuin loukkasi niiden puolustautumisoikeuksia, koska se ei antanut niille oikeutta kieltäytyä todistamasta itseään vastaan, kun se rinnasti niiden sakkoimmunitaettihakemuksessa ja sovintomenettelyssä esittämät lausunnot automaattisesti ”tunnustamiseen”.
- 71 Valittajat väittävät toisen valitusperusteen toisella osaperusteella, että unionin yleinen tuomioistuin ei käyttänyt täyttä harkintavaltansa, koska se ei valvonut komission näyttövelvollisuuden noudattamista lausuntojen ”tunnustamisiksi” luokittelamisen osalta, vaikka tällainen luokittelu ei ilmennyt missään vaiheessa kyseisen toimielimen käytössä olleista asiakirjoista. ”Tunnustamisiksi” luokittelemisella oli niiden mukaan huomattava vaikutus niiden kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen keston ja tämän seurauksena sakon määrän ja sovellettavien alennusten arvioinnin kannalta.
- 72 Valittajat väittävät tässä yhteydessä yhtäältä, että niiden komissiolle toimittamien tietojen ja muiden yritysten asiakirja-aineistoon liittämien asiakirjojen arvioimisen perusteella voidaan katsoa, että valittajien osallistuminen kokouksiin oli vain satunnaista, ja toisaalta, että useat aineistoon kuuluvat asiakirjat puhuvat väitettyjä ”tunnustamisia” vastaan.
- 73 Toisen valitusperusteen kolmannella osaperusteella valittajat väittävät unionin yleisen tuomioistuimen loukkaamisen puolustautumisoikeuksia.

- 74 Kolmannen osaperusteen yhteydessä valittajat toteavat, että unionin yleinen tuomioistuin tukeutui niiden ja komission välillä vuonna 2009 järjestettyjen kolmen kahdenvälisen kokouksen pöytäkirjoihin liittyviin sisäisiin muistioihin. Niiden mukaan unionin yleinen tuomioistuin tukeutui erityisesti toiseen sisäiseen muistioon, jonka mukaan ne olivat ”tunnustaneet” osallistumisensa kilpailusääntöjen rikkomiseen vuosina 1978–1992. Valittajien mukaan yksi sisäisistä muistioista annettiin tiedoksi vasta kirjallisen käsittelyn päättymisen jälkeen kontradiktorisen periaatteen vastaisesti. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asiakirjan jättäminen toimittamatta hallinnollisessa menettelyssä merkitsee valittajien mukaan puolustautumisoikeuksien loukkaamista, jos komissio tukeutuu kyseiseen asiakirjaan perusteena väitteelleen kilpailusääntöjen rikkomisesta ja jos kyseinen väite voidaan näyttää toteen ainoastaan viittaamalla kyseiseen asiakirjaan, kuten nyt käsiteltävässä asiassa. Valittajat katsovat, että vaikka komissio voisi tukeutua sisäisiin muistioihin, unionin yleinen tuomioistuin loukkasi puolustautumisoikeuksia, koska se ei valvonut näyttövaatimuksen noudattamista.
- 75 Valittajat lisäävät vastauksessaan, että valituksenalaista tuomiota on arvosteltava siksi, että unionin yleinen tuomioistuin piti täyden harkintavaltansa kanssa ristiriidassa olevalla tavalla riittävänä komission ”perusteltua uskomusta” Timabin syyllisyydestä, vaikka syyllisyys perustui ainoastaan väitetysti riitauttamattomiin ”tunnustamisiin”.
- 76 Komissio toteaa aluksi ja ensimmäisen valitusperusteen yhteydessä mainittujen perustelujen, sellaisena kuin ne on esitetty edellä 54 kohdassa, perusteella pitävänsä toista valitusperustetta tehottomana. Se korostaa tässä yhteydessä valittajien lähtevän siitä oletuksesta, että riitautetuilla ”tunnustamisilla” on ”ratkaiseva vaikutus sakon määrään”. Toteamus on komission mukaan virheellinen, koska tunnustamiset koskevat aiempaa ajanjaksoa kuin se, josta valittajille on määrätty seuraamus.
- 77 Toissijaisesti komissio toteaa, että toinen valitusperuste on kolmen osaperusteensa osalta osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.
- 78 Komissio väittää toisen valitusperusteen ensimmäisen osaperusteen osalta, että sakkoimmunitteettihakemukset koskevat määritelmänsä mukaisesti yrityksiä, jotka ovat osallistuneet kartelliin ja myöntävät sen. Tästä syystä komissio katsoo voivansa katsoa – ellei yritys muuta kantaansa, mihin sillä on mahdollisuus missä vaiheessa tahansa –, että kyseessä olevan yrityksen on sakkoimmunitteettihakemuksessa myönnettävä osallistumisensa moitittuun kilpailusääntöjen rikkomiseen, luokiteltiinpa tällainen myöntäminen ”tunnustamiseksi” tai muuksi ilmaisuksi. Tällainen toteamus ei komission mukaan merkitse itseään vastaan todistamisesta kieltäytymistä koskevan oikeuden loukkaamista, koska omien etujen vastaiset lausunnot olivat nyt käsiteltävässä asiassa vapaaehtoisia.
- 79 Tässä tilanteessa komissio katsoo, että ensimmäisen valitusperusteen yhteydessä esitetyssä valittajien väitteessä sekoitetaan sovintomenettely ja sakkoimmunitteettihakemusta koskeva menettely keskenään. Syyt, joiden vuoksi se katsoi Timabin osallistuneen kilpailusääntöjen rikkomiseen ennen vuotta 1993, eivät nimittäin perustuneet väitettyyn myöntämiseen sovintomenettelyssä vaan sakkoimmunitteettihakemuksessa esitettyihin lausuntoihin. Koska tätä ei kyseenalaistettu, komissio kävi keskustelut sovinnon saavuttamiseksi tältä pohjalta. Niinpä puolustautumisoikeuksia ei komission mielestä loukattu, kun se itse katsoi sovintomenettelyssä ja unionin yleinen tuomioistuin valituksenalaisen tuomion 94 kohdassa, että Timabin ajanjaksoa 1978–1993 koskevia lausuntoja voidaan pitää ”tunnustamisena”, koska kyseisten lausuntojen osalta ei saatu muuta selvitystä.
- 80 Komissio lisää ottaneensa Timabin kannanmuutoksen vuoksi huomioon toimitetut uudet seikat, joten sakkoimmunitteettihakemuksen yhteydessä saaduilla ”tunnustamisilla” ei ollut ehdotonta arvoa. Niinpä puolustautumisoikeuksia kunnioitettiin komission mukaan kaikissa vaiheissa eikä asiassa voida todeta loukatun oikeutta kieltäytyä todistamasta itseään vastaan.

- 81 Komissio väittää toisen valitusperusteen toisen osaperusteen osalta olennaisilta osin, että valittajien väitteensä, jonka mukaan komission olisi pitänyt katsoa, ettei Timab ollut osallistunut kartelliin jatkuvasti vuodesta 1978 lähtien, tueksi esittämät seikat koskevat tosiseikastoa eivätkä näin ollen kuulu unionin tuomioistuimen toimivaltaan. Lisäksi komissio katsoo unionin yleisen tuomioistuimen valvoneen ”tunnustamiseksi” luokittelemista asianmukaisesti ja tehneen siitä kaikki oikeat päätelmät.
- 82 Komissio toteaa toisen valitusperusteen kolmannen osaperusteen osalta, että valittajien väite, joka koskee niiden mukaan ”tunnustamiseksi” luokittelemisen perusteena olleita sisäisiä muistioita, on merkityksetön. Ensinnäkin kyseiset, ”toimittamatta jätetyt” asiakirjat eivät komission mukaan olleet päätöksen perusteena, koska päätöksessä ei päädytty täsmälleen kyseisissä ”tunnustuksissa” tarkoitettuun ajanjaksoon. Toiseksi mainitut ”tunnustamiset” eivät komission mukaan liittyneet sovintoneuvotteluihin vaan sakkoimmunitiehakemuksen, jota koskeva menettely edellyttää välttämättä kilpailusääntöjen rikkomisen myöntämistä kyseessä olevien tosiseikkojen osalta, tueksi esitettyihin lausuntoihin.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 83 Toisen valitusperusteen ensimmäisen osaperusteen osalta on muistutettava unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 120 kohdassa mainitsemalla tavalla, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komissiolla on oikeus velvoittaa yritys toimittamaan kaikki tarvittavat tiedot tämän yrityksen tiedossa mahdollisesti olevista seikoista, mutta se ei voi vaatia yritystä antamaan sellaisia vastauksia, joiden seurauksena sen olisi myönnettävä sellainen kilpailusääntöjen rikkominen, josta komission on hankittava selvitys (ks. tuomio 14.7.2005, ThyssenKrupp v. komissio, C-65/02 P ja C-73/02 P, EU:C:2005:454, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 84 Unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 120 kohdassa toteamalla tavalla on kuitenkin mainittava, että vaikka komissio ei voikaan pakottaa yritystä tunnustamaan osallisuuttaan kilpailusääntöjen rikkomiseen, ei kuitenkaan ole estettä sille, että se ottaa sakkojen määrästä päättäessään huomioon avun, jonka tämä yritys on oma-aloitteisesti sille antanut kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolon toteamista varten (ks. tuomio 14.7.2005, ThyssenKrupp v. komissio, C-65/02 P ja C-73/02 P, EU:C:2005:454, 50 kohta).
- 85 Oikeuskäytännössä on jo täsmennetty, että komissio voi sakon määrästä päättäessään ottaa huomioon avun, jota kyseessä oleva yritys on sille antanut, jotta kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolo on ollut helpompi todeta ja erityisesti sen, että yritys on myöntänyt osallisuutensa kilpailusääntöjen rikkomiseen (ks. tuomio 14.7.2005, ThyssenKrupp v. komissio, C-65/02 P ja C-73/02 P, EU:C:2005:454, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 86 Tästä seuraa, että itseään vastaan todistamisesta kieltäytymistä koskevan oikeuden loukkaamiseksi on välttämätöntä, että kyseinen yritys on todella velvoitettu toimittamaan tietoja tai aineistoa, jolla kilpailusääntöjen rikkominen voidaan osoittaa (ks. vastaavasti tuomio 15.10.2002, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, EU:C:2002:582, 275 kohta).
- 87 Nyt käsiteltävässä asiassa valituksenalaisen tuomion 94 ja 190 kohdasta ilmenee, että valittajien sovintomenettelyssä sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan tiedonannon perusteella antamat lausunnot ovat luonteeltaan niiden täysin vapaaehtoisesti antamia. Lisäksi unionin yleinen tuomioistuin katsoo valituksenalaisen tuomion 120 kohdassa, ettei sille toimitetusta asiakirja-aineistosta ilmene komission yrittäneen vaikuttaa valittajien valintoihin.
- 88 Niinpä unionin yleinen tuomioistuin ei ole loukannut valittajien puolustautumisoikeuksia. Toisen valitusperusteen ensimmäinen osaperuste on näin ollen hylättävä perusteettomana.

- 89 Toisen valitusperusteen toisen osaperusteen osalta on riittävää muistuttaa, että SEUT 256 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan muutoksenhaku rajoittuu oikeuskysymyksiin. Ainoastaan unionin yleinen tuomioistuin on siis toimivaltainen määrittämään merkityksellisen tosiseikaston sekä arvioimaan sitä ja sille esitettyä selvitysaineistoa. Tosiseikaston ja selvitysaineiston arvioiminen ei näin ollen ole, lukuun ottamatta sitä tapausta, että ne on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, oikeuskysymys, joka sinänsä kuuluisi unionin tuomioistuimen muutoksenhakuasiassa harjoittaman valvonnan piiriin (ks. mm. määräys 11.6.2015 *Faci v. komissio*, C-291/14 P, ei julkaistu, EU:C:2015:398, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja vastaavasti tuomio 21.1.2016, *Galp Energía España ym. v. komissio*, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tällaisen vääristyneellä tavalla huomioon ottamisen on ilmentävä aineistosta selvästi ilman, että tosiseikastoa ja selvitystä on tarpeen ryhtyä arvioimaan uudelleen (ks. mm. määräys 11.6.2015 *Faci v. komissio*, C-291/14 P, ei julkaistu, EU:C:2015:398, 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 90 Nyt käsiteltävässä asiassa valitus koskee näennäisesti sitä, ettei unionin yleinen tuomioistuin käyttänyt täyttä harkintavaltaansa, mutta todellisuudessa siinä vaaditaan aineiston vääristyneellä tavalla huomioon ottamiseen vetoamatta, että unionin tuomioistuin tutkisi valittajien ja kartelliin muiden osapuolten komissiolle hallinnollisessa menettelyssä toimittaman aineiston uudelleen. Näin ollen toisen valitusperusteen toinen osaperuste on jätettävä tutkimatta.
- 91 Toisen valitusperusteen kolmannella osaperusteella valittajat väittävät olennaisilta osin, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi niiden puolustautumisoikeuksia eikä käyttänyt täyttä harkintavaltaansa, kun se antoi valituksenalaisen tuomion 94 kohdassa ratkaisevan todistusarvon sovintomenettelyn yhteydessä järjestettyjä kahdenvälisiä kokouksia koskeville sisäisille muistioille ja erityisesti toiselle kyseisistä muistioista, jonka mukaan valittajat olivat tunnustaneet osallistuneensa kilpailusääntöjen rikkomiseen ajanjaksolla 1978–1992, ja totesi valituksenalaisen tuomion 114 kohdassa, että ”komissio saattoi perustellusti uskoa, että [valittajat] olivat olleet mukana yhtenä kokonaisuutena pidettävässä ja jatkettussa kilpailusääntöjen rikkomisessa vuodesta 1978 lähtien”, tutkimatta sitä, oliko näyttövaatimusta noudatettu.
- 92 Niinpä on katsottava, että valittajat vetoavat toisen valitusperusteensa kolmannella osaperusteella ensimmäisen valitusperusteen tavoin todistustaakkaa koskevien sääntöjen virheelliseen soveltamiseen ja puolustautumisoikeuksien loukkaamiseen.
- 93 Edellä 65 kohdassa täsmennetyin mukaisesti on todettava, että vaikka olisi perusteltua katsoa, ettei unionin yleinen tuomioistuin tutkinut edellytettävän näyttövaatimuksen täyttymistä ja loukkasi näin puolustautumisoikeuksia antamalla ratkaisevan arvon sovintomenettelyn yhteydessä järjestettyä kolmea kahdenvälistä kokousta koskeville sisäisille muistioille ja vahvistamalla komission pelkän uskomuksen siitä, että valittajat olivat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen vuodesta 1978 lähtien, toisen valitusperusteen kolmas osaperuste ei voi menestyä.
- 94 Kuten edellä 65 kohdassa on muistutettu, valittajat tuomittiin osallistumisesta yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen vuosina 1993–2004. Valittajien unionin yleisessä tuomioistuimessa esittämällä väitteellä, sellaisena kuin se mainitaan edellä 61 kohdassa, pyrittiin kuitenkin osoittamaan, että komission olisi pitänyt hallussaan olleiden tietojen perusteella todeta, etteivät valittajat olleet osallistuneet kartelliin ennen vuotta 1993. Niinpä kyseinen väite ei voi missään tapauksessa menestyä, kun otetaan huomioon, että se koskee ajanjaksoa, jonka osalta valittajille ei ole määrätty seuraamusta. Niinpä unionin yleinen tuomioistuin saattoi sivuuttaa kyseisen väitteen tehottomana.
- 95 Kuten edellä 66 kohdassa on todettu, tästä seuraa näin ollen, että unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 118 kohdassa tekemä ratkaisu sivuuttaa väite siitä, että komissio oli tutkinut aineiston puutteellisesti, on perusteltu muista oikeudellisista syistä. Näin ollen kyseiset perustelut voidaan korvata muilla perusteluilla.

96 Toisen valitusperusteen kolmas osaperuste on siten hylättävä perusteettomana.

Kolmas valitusperuste sekä neljännen valitusperusteen ensimmäisen ja toisen osaperusteen toinen osa, jotka koskevat väitettä siitä, että unionin yleinen tuomioistuin ei käyttänyt täyttä harkintavaltaansa ja perusteli tuomionsa ristiriitaisesti

Unionin yleiselle tuomioistuimelle annetun täyden harkintavallan käyttämättä jättäminen

– Asianosaisten lausumat

- 97 Valittajat väittävät kolmannella valitusperusteella sekä neljännen valitusperusteen ensimmäisen ja toisen osaperusteen toisella osalla, jotka koskevat pääosin valituksenalaisen tuomion 78 ja 90–96 kohtaa ja jotka on syytä tutkia yhdessä, olennaisilta osin, että unionin yleinen tuomioistuin erehtyi täyden harkintavaltansa laajuudesta ja perusteli tässä yhteydessä tuomionsa ristiriitaisesti, kun se vahvisti riidanalaisen päätöksen eikä siten tutkinut riittävästi kaikkia valittajille määrätyn sakon osatekijöitä.
- 98 Tarkemmin sanottuna valittajat väittävät kolmannella valitusperusteella, ettei unionin yleinen tuomioistuin käyttänyt asianmukaisesti täyttä harkintavaltaansa, koska se katsoi, että valittajien peräytyminen väitetyistä ”tunnustamisistaan” sovintomenettelystä vetäytymisen seurauksena oli uusi seikka, jonka perusteella komissio saattoi kyseisen uuden seikan todenperäisyyttä tutkimatta määrätä huomattavasti lyhytkestoisemmasta kilpailusääntöjen rikkomisesta huomattavasti suuremman sakon. Valittajien mukaan aineistoon ei mainitun vetäytymisen jälkeen lisätty uusia seikkoja. Uusi seikka – jos sellainen ylipäätään on olemassa – on valittajien mukaan komission suorittama tosiseikaston tarkempi tutkiminen, jonka seurauksena tämä myönsi, etteivät valittajat olleet osallistuneet kyseessä olevaan kilpailusääntöjen rikkomiseen vuodesta 1978 lähtien, vaikka sen olisi pitänyt päätyä tähän toteamukseen jo sovintomenettelyvaiheessa.
- 99 Komissio esittää ensisijaisesti, että kyseinen valitusperuste on hylättävä tehottomana siitä syystä, että se perustuu merkityksettömään vertailuun sovintomenettelyn aikana vallinneen tilanteen ja riidanalaisen päätöksen tekemistä edeltäneen tilanteen välillä, vaikka sovintoyrityksestä luopumisen jälkeen tavanomaisen menettelyn päätteeksi tehty päätös olisi pitänyt unionin yleisen tuomioistuimen aivan oikein esittämällä tavalla tehdä pelkästään tavanomaisessa menettelyssä saadun selvityksen perusteella. Se lisää, että valittajat vääristelevät unionin yleisen tuomioistuimen toteamuksia, kun ne käyvät läpi valituksenalaista tuomiota. Kyseisen toimielimen mukaan unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 90 kohdassa mainitsema uusi seikka ei ole sen omasta aloitteestaan tekemä uusi tilannearviointi vaan erilainen selvitys, jonka Timab toimitti ensimmäisen kerran vastauksena väitetiedoksiantoon, jolla on tarkoituksena nimenomaan antaa yrityksille mahdollisuus esittää näkemyksensä kontradiktoreiden periaatteen noudattamisen varmistamiseksi tavanomaisessa menettelyssä.
- 100 Komissio väittää toissijaisesti, että kyseinen valitusperuste on jätettävä tutkimatta, koska unionin yleinen tuomioistuin tutki riidanalaisen päätöksen lainmukaisuuden tarkastamalla kaikki sakon laskennassa huomioon otetut seikat, mikä kuuluu sen täyden harkintavallan käyttöön ja tosiseikaston arviointiin, jotka eivät voi olla muutoksenhaun kohteena.
- 101 Valittajat esittävät neljännen valitusperusteen ensimmäisen osaperusteen toisella osalla, että unionin yleinen tuomioistuin ei käyttänyt täyttä harkintavaltaansa myöskään siksi, koska se ei puuttunut virheisiin, ristiriitaisuuksiin ja epä johdonmukaisuuksiin komission kilpailusääntöjen rikkomisesta tekemässä arvioinnissa. Ne moittivat unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että se vahvisti näin

virheellisesti sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan ohjelman perusteella myönnettyjen tai vuoden 2006 suuntaviivojen 29 kohdan perusteella mahdollisesti myönnettävien alennusten poistamisen lähes kokonaan.

- 102 Komissio katsoo, että kantajien väitteet on hylättävä, koska unionin yleinen tuomioistuin tutki komission suorittaman sakon määrittämisen ja muun muassa niiden yhteistyön perusteella myönnetty alennukset perusteellisesti. Lisäksi se katsoo, etteivät samassa yhteydessä väitetyt ristiriitaisuudet ja epä johdonmukaisuudet pidä paikkansa.
- 103 Valittajat esittävät neljännen valitusperusteen toisen osaperusteen toisen osan tueksi, että komission olisi pitänyt jo sovintomenettelyvaiheessa ilmoittaa, että se piti yhtenä kokonaisuutena pidettävään ja jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen vuodesta 1978 lähtien osallistumisen osoittamisen mahdottomuutta ”uutena seikkana”. Niinpä unionin yleinen tuomioistuin ei valittajien mukaan käyttänyt täyttä harkintavaltaansa, koska se ei ottanut huomioon komission sovintomenettelyvaiheessa suorittamassa kilpailusääntöjen rikkomisen arvioinnissa tekemiä virheitä ja hyväksyi tämän seurauksena lähes kokonaisuudessaan sakosta myönnettävien alennusten poistamisen.

– Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 104 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että siltä osin kuin on kyse sellaisten päätösten tuomioistuinvalvonnasta, joilla komissio päättää määrätä sakon tai uhkasakon kilpailusääntöjen rikkomisen vuoksi, unionin tuomioistuimilla on SEUT 263 artiklassa määrätyn laillisuusvalvonnan lisäksi niille asetuksen N:o 1/2003 31 artiklalla SEUT 261 artiklan mukaisesti annettu täysi harkintavalta, jonka nojalla unionin tuomioistuimet voivat korvata komission arvioinnin omallaan ja näin ollen poistaa määrätyn sakon tai uhkasakon taikka alentaa tai korottaa sen määrää (ks. mm. tuomio 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades ym. v. komissio, C-617/13 P, EU:C:2016:416, 84 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 105 On myös muistutettava, että unionin tuomioistuimen asiana ei ole korvata kohtuullisuussyistä unionin yleisen tuomioistuimen harkintaa omallaan, kun se lausuu oikeuskysymyksistä valitusasiassa sen jälkeen, kun unionin yleinen tuomioistuin on ratkaissut täyden harkintavaltansa perusteella unionin oikeuden rikkomisesta yrityksille määrättyjen sakkojen suuruuden (ks. mm. tuomio 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades ym. v. komissio, C-617/13 P, EU:C:2016:416, 81 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 106 Ainoastaan, jos unionin tuomioistuin arvioi, että seuraamuksen taso on paitsi epäasianmukainen myös liiallinen, minkä vuoksi se on suhteellisuusperiaatteen vastainen, olisi siis todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen sen vuoksi, että sakon määrä on epäasianmukainen (tuomio 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades ym. v. komissio, C-617/13 P, EU:C:2016:416, 82 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 107 Kuten julkisasiamies muistuttaa ratkaisuehdotuksensa 23 kohdassa, nyt käsiteltävässä asiassa unionin yleiselle tuomioistuimelle esitetty kysymys ei koskenut niinkään sitä, oliko suuremman sakon määrääminen lyhyempikestoisesta kilpailusääntöjen rikkomisesta perusteltua, kuten valittajat olennaisilta osin väittävät, vaan siitä, perusteliko komissio riidanalaisessa päätöksessään määrätyn sakon määrittämisen asianmukaisesti ja ottiko se tässä yhteydessä huomioon kaikki hallussaan päätöksen tekemisen aikaan olleet tiedot.
- 108 Tässä yhteydessä on huomautettava, että vaikka unionin yleinen tuomioistuin pyrki valituksenalaisen tuomion 75–107 kohdassa vastaamaan kaikkiin väitteisiin, joilla valittajat moittivat komissiota sovintokeskusteluissa käytetyn vaihteluvälin mukaisen enimmäismäärän ylittävän sakon soveltamisesta sovintomenettelystä vetäytyneeseen yritykseen kilpailusääntöjen rikkomisen keston huomattavasta lyhenemisestä huolimatta, tällainen arviointi on hyvän oikeudenkäytön periaatteen ja

avoimuusperiaatteen mukainen. Niinpä unionin yleistä tuomioistuinta ei voida moittia näin kattavasta tutkimisesta asiassa, jossa sen oli ensimmäistä kertaa otettava kantaa tilanteeseen, jossa yritys oli aloittanut sovintomenettelyn mutta lopulta vetäytynyt siitä.

- 109 Tämän jälkeen nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin käytti asianmukaisesti täyttä harkintavaltaansa tutkimalla sekä riidanalaisen päätöksen lainmukaisuuden että siinä määrätyn sakon määrän asianmukaisuuden kattavasti.
- 110 Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 24 kohdassa, unionin yleinen tuomioistuin tutki asianmukaisesti sen arvioinnin oikeellisuuden, jonka komissio oli tehnyt kaikkien riidanalaisen päätöksen tekoheikellä esillä olleiden seikkojen perusteella, ja otti muun muassa valituksenalaisen tuomion 90–107 kohdassa huomioon valittajien sovintomenettelystä vetäytymisen jälkeen eli tavanomaisessa menettelyssä tekemän yhteistyön.
- 111 Unionin yleinen tuomioistuin tutki valituksenalaisen tuomion 142–220 kohdassa systemaattisesti seikat, jotka komissio otti huomioon riidanalaisessa päätöksessä määrätyn sakon määrän määrittämiseksi. Erityisesti on mainittava sen valvoneen yksityiskohtaisesti sitä, miten komissio oli ottanut huomioon kyseisen sakon alentamiseen tai alentamatta jättämiseen vaikuttavat tekijät, tutkimalla sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevaan tiedonantoon perustuvat tekijät kyseisen tuomion 170–195 kohdassa ja vuoden 2006 suuntaviivojen 29 kohtaan perustuvat tekijät mainitun tuomion 95, 188 ja 189 kohdassa.
- 112 Lisäksi on mainittava – kuten julkisasiamies esittää ratkaisuehdotuksensa 26 kohdassa –, että valittajat eivät ole osoittaneet, millä perusteella niille määrätyn sakon määrä olisi siinä määrin liiallinen, että sitä olisi pidettävä edellä 105 ja 106 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla kohtuuttomana.
- 113 Edellä esitetystä seuraa, ettei unionin yleinen tuomioistuin erehtynyt täyden harkintavaltansa laajuudesta. Kolmas valitusperuste sekä neljännen valitusperusteen ensimmäisen ja toisen osaperusteen toinen osa on näin ollen hylättävä perusteettomana siltä osin kuin ne koskevat unionin yleiselle tuomioistuimelle annetun täyden harkintavallan käyttämättä jättämistä.

Valittajien väittämä perustelujen ristiriitaisuus

– Asianosaisten lausumat

- 114 Valittajat väittävät kolmannella valitusperusteella ja neljännen valitusperusteen ensimmäisen osaperusteen toisella osalla olennaisilta osin, että unionin yleisen tuomioistuimen tuomion perustelut ovat useilta osin ristiriitaiset, minkä seurauksena sillä loukataan niiden perusoikeuksia eli oikeutta keskustella vapaasti komission kanssa sovintomenettelyssä ja vetäytyä yhtä vapaasti kyseisestä menettelystä sekä oikeutta puolustautua tavanomaisessa menettelyssä väitetyn aikaisemman ”kannan” sitomatta.
- 115 Ensimmäiseksi valittajat moittivat unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että vaikka valittajien sovintomenettelystä vetäytyminen johti sen mukaan ”tabula rasa” -tilanteeseen, joka on aiemmista tapahtumista erillinen, se katsoi samaan aikaan niiden kuitenkin ”muuttaneen kantaansa” väitetiedoksiintoon tavanomaisessa menettelyssä antamassaan vastauksessa. Valittajien mukaan unionin yleisen tuomioistuimen ei olisi näin ollen pitänyt hyväksyä komission väitettä, jonka mukaan mainitusta vastauksesta kävi ilmi ”uusi seikka”, joka oikeutti tarkistamaan sakon määrän.
- 116 Toiseksi valittajat väittävät, että valituksenalaisen tuomion perustelut ovat ristiriitaiset siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin katsoi yhtäältä valituksenalaisen tuomion 96 kohdassa, ettei komissio ollut sidottu sovintomenettelyssä käydyissä keskusteluissa ilmoitettuun sakon vaihteluväliin, joka oli

siten muuttunut merkityksettömäksi niiden vetäytyttyä mainitusta menettelystä, mutta toisaalta mainitsi valituksenalaisen tuomion 91 kohdassa, että kyse oli pelkästä samaan vaihteluväliin perustuvasta ”sakon laskentatavan mukauttamisesta”.

- 117 Valittajien mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei olisi voinut yhtäältä vahvistaa, että sovintoa koskevan tiedoksiannon mukaan komissio ei neuvottele kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolosta, ja toisaalta antaa epämuodollisille neuvotteluille sellaisten neuvottelujen asemaa, joissa valittajat olisivat muka myöntäneet osallistumisensa kilpailusääntöjen rikkomiseen ennen vuotta 1993.
- 118 Komission mukaan perustelujen ristiriitaisuudet perustuvat muun muassa unionin yleisen tuomioistuimen toteamusten vääristelyyn tai siinä käydyssä oikeudenkäynnissä esitetyn selvitysaineiston virheelliseen lukemiseen, eikä tällaisia väitteitä voida tämän seurauksena hyväksyä.

– Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 119 Kahdesta ensimmäisestä väitetystä perustelujen ristiriitaisuudesta, jotka koskevat olennaisilta osin sovintomenettelyn ja tavanomaisen menettelyn välistä yhteyttä nyt käsiteltävän asian erityisessä tilanteessa, jossa valittajat päättivät lopettaa sovintokeskustelut, on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin erottaa valituksenalaisen tuomion 90–96 kohdassa sekä 104 ja 105 kohdassa perustellusti sovintomenettelyn, jota ei nyt käsiteltävässä asiassa saatettu päätökseen, tavanomaisesta menettelystä, joka päättyi riidanalaiseen päätökseen.
- 120 Tässä yhteydessä on muistutettava, että sovintoa koskevan tiedonannon 19 kohdan mukaan on niin, että jos osapuolet eivät tee sovintoehdotusta, lopulliseen päätökseen johtavassa menettelyssä noudatetaan niiden osalta yleisiä säännöksiä, erityisesti asetuksen N:o 773/2004 10 artiklan 2 kohtaa, 12 artiklan 1 kohtaa ja 15 artiklan 1 kohtaa sovintomenettelyä koskevien säännösten sijaan.
- 121 Lisäksi on mainittava – kuten julkisasiamies esittää ratkaisuehdotuksensa 25 kohdassa –, että juuri menettelyllisen tilanteen muuttumisen vuoksi valittajat saattoivat tutustua kattavasti kaikkiin asiakirjoihin, saada perusteellisen väitetiedoksiannon, vastata siihen sekä osallistua kuulemistilaisuuteen eli eräänlaiseen vastausvaiheeseen, jossa ne saattoivat ensimmäistä kertaa muodollisesti kiistää osallisuutensa moitittuun kilpailusääntöjen rikkomiseen ennen vuotta 1993. Näin ollen valittajat eivät ole voineet kärsiä mitään oikeudellista haittaa tällaisesta lähestymistavasta, jossa otettiin huomioon tuolloin ilmenneet ”uusiksi” luokitellut seikat.
- 122 Valittajien toisesta perustelujen ristiriitaisuutta koskevasta väitteestä, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin katsoi, ettei sovintomenettelyssä ilmoitettu sakon vaihteluväli sitonut komissiota, vaikka se mainitsi kyseen olleen pelkästä samaan vaihteluväliin perustuvasta sakon laskentatavan mukauttamista, on todettava tarkemmin, että valittajat esittelevät unionin yleisen tuomioistuimen toteamukset vääristyneellä tavalla erottamalla valituksenalaisen tuomion 91 kohdassa käytetyn ilmaisun ”sakon laskentatavan mukauttaminen” virheellisesti asiayhteydestään.
- 123 Kuten julkisasiamies esittää ratkaisuehdotuksensa 37 kohdassa, valituksenalaisen tuomion 91 kohdan sekä sitä edeltävien ja sen jälkeisten kohtien kokonaisvaltainen tarkastelu nimittäin osoittaa unionin yleisen tuomioistuimen katsoneen, että komissio otti huomioon valittajien kannanmuutoksen kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisensa kestosta ja ”tutki uudelleen” sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevaan tiedonantoon sekä vuoden 2006 suuntaviivoihin sisältyvien sääntöjen perusteella vahvistetun sakon määrän, mutta noudatti tässä kuitenkin samaa menetelmää kuin sitä, jota käytettiin valittajille ilmoitetussa sakkojen vaihteluvälissä.
- 124 Edellä esitettyjen seikkojen perusteella kaksi ensimmäistä perustelujen ristiriitaisuutta koskevaa väitettä on hylättävä perusteettomana.

- 125 Valittajien kolmannesta perustelujen ristiriitaisuutta koskevasta väitteestä, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei olisi voinut yhtäältä vahvistaa, että komissio ei sovintoa koskevan tiedonannon mukaan neuvottele kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaolosta, ja toisaalta antaa epämuodollisille neuvotteluille sellaisten neuvottelujen asemaa, joissa valittajat olisivat muka myöntäneet osallistumisensa kilpailusääntöjen rikkomiseen ennen vuotta 1993, on muistutettava, että unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 169 artiklan 2 kohdan mukaan oikeudellisissa perusteluissa ja perusteissa, joihin valituksessa vedotaan, on yksilöitävä täsmällisesti, mitkä unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisun perustelujen kohdat riitautetaan.
- 126 On kuitenkin katsottava, ettei viimeinen väitetyistä perustelujen ristiriitaisuuksista, johon valittajat vetosivat ensimmäisen kerran vastauksessaan ja jonka ne liittivät valituksensa kolmanteen valitusperusteeseen, koske valituksenalaisen tuomion perustelukohtia. Niinpä kyseinen väite on jätettävä tutkimatta.
- 127 Edellä esitetystä seuraa, että kolmas valitusperuste ja neljännen valitusperusteen ensimmäisen osaperusteen toinen osa, jotka koskevat valituksenalaisen tuomion perustelujen ristiriitaisuutta, on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Neljännen valitusperusteen ensimmäisen ja toisen osaperusteen ensimmäinen osa, joka koskee sitä, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita sekä teki oikeudellisen virheen sovintomenettelystä vetäytymisen vaikutusta koskevassa arvioinnissaan

Neljännen valitusperusteen ensimmäisen osaperusteen ensimmäinen osa, joka koskee sitä, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita

– Asianosaisten lausumat

- 128 Ensimmäiseksi valittajat esittävät luottamuksensuojan periaatteen loukkaamista koskevan väitteensä osalta, että toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin katsoi, ne eivät voineet kohtuudella ennakoida sitä, että niiden päätöksestä vetäytyä sovintomenettelystä seuraisi niiden sakosta yhteistyön perusteella myönnettävän alennuksen pienentäminen sovintomenettelyn 52 prosentista riidanalaisessa päätöksessä 5 prosenttiin. Niiden mukaan komissio teki ”äkkikäännöksen”, jolla oli ”paradoksaalinen” seuraus eli sakon määrän huomattava korotus, vaikka kilpailusääntöjen rikkomisen kesto lyheni samaan aikaan merkittävästi.
- 129 Valittajat väittävät, ettei tällainen ratkaisu ole perusteltu, koska ensinnäkin sekä tavanomaisessa menettelyssä että sovintomenettelyssä sovelletaan samaa näyttövaatimusta ja samoja sakon laskentasääntöjä, koska toiseksi aineistoon ei ole niiden sovintomenettelystä vetäytymisen jälkeen lisätty mitään uusia seikkoja ja koska kolmanneksi sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan menettelyn vaikutukset säilyvät kyseisestä vetäytymisestä huolimatta. Valittajat katsovat, etteivät ne tällaisessa tilanteessa voineet päättää mahdollisista myönnytyksistä ”asiasta tietoisina”.
- 130 Komission mukaan valittajien väitteet ovat tehottomia, koska ne perustuvat niiden sovintomenettelyssä antamien tietojen ja tavanomaisen menettelyn päätteeksi tehdyn päätöksen vertailuun. Kyseisen toimielimen mukaan valittajat yrittävät pitää yllä sekaannusta sovintomenettelystä vetäytymisensä ja vastauksena väitetiedoksiantoon esittämänsä puolustuksen välillä.
- 131 Tässä yhteydessä komissio väittää, että riidanalaisessa päätöksessä asetetun uuden sakon määrän syynä ei ollut valittajien päätös vetäytyä sovintomenettelystä vaan ainoastaan niiden vastauksena väitetiedoksiantoon esittämä puolustautumisväite, jolla ne kiistivät osallistumisensa kartelliin ennen vuotta 1993. Komission mukaan valittajat olisivat lisäksi voineet ennakoida kyseisen uudelleen arvioinnin, koska asetetun sakon määrä perustui merkityksellisten sakon laskentasääntöjen tarkkaan

soveltamiseen mainitun päätöksen tekemisajankohtana tiedossa olleiden seikkojen pohjalta. Jos asianomaiset yritykset ovat arvioineet väärin kannanottonsa seuraukset, ne voivat syyttää virheestä ainoastaan itseään eivätkä vedota tiedonpuutteeseen.

- 132 Valittajat katsovat toiseksi, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Valittajat väittävät nimittäin, että koska ne eivät voineet vetäytyä sovintomenettelystä asiasta tietoisina ja koska lopputulos oli niille vähintäänkin ”paradoksaalinen”, niitä kohdeltiin epäedullisemmin kuin muita osapuolia, jotka pystyivät ennakoimaan niille määrättävän sakon määrän ja hyväksyivät sovintoehdotukseen sitoutumisen.
- 133 Komission mukaan riidanalaisessa päätöksessä annetuista tiedoista – jotka on esitetty tiivistetysti valituksenalaisen tuomion 17–26 kohdassa – ilmenee, ettei valittajia syrjitty suhteessa kartellin muihin osapuoliin, koska kaikkien sakkojen määrittämisessä sovellettiin samoja perusteita ja ainoa ero oli myönnytyksiä tehneille yrityksille myönnetty 10 prosentin alennus.

– Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 134 Aluksi on muistutettava sen väitteen osalta, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin loukkasi luottamuksensuojan periaatetta, että hyvin vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan luottamuksensuojan periaate kuuluu unionin oikeuden peruseriaatteisiin, ja kaikilla taloudellisilla toimijoilla, joille on toimielimen täsmällisten vakuuttelujen vuoksi syntynyt perusteltuja odotuksia, on oikeus vedota tähän periaatteeseen (tuomio 24.10.2013, Kone ym. v. komissio, C-510/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:696, 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 135 Lisäksi on mainittava unionin tuomioistuimen jo täsmentäneen, että komissio ei voi tarjota minkäänlaista täsmällistä vakuutusta jonkinasteisesta sakon alentamisesta tai siitä vapauttamisesta lopullisen päätöksen tekemistä aikaisemmassa menettelyvaiheessa, eikä kartellin osapuolille voi näin ollen syntyä tätä koskevaa perusteltua luottamusta (ks. tuomio 24.10.2013, Kone ym. v. komissio, C-510/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:696, 78 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 136 On myös muistutettava ensimmäiseksi valituksenalaisen tuomion 73 kohdasta seuraavan, että sovintomenettely on tavanomaiseen hallintomenettelyyn nähden vaihtoehtoinen ja erillinen hallinnollinen menettely, jolla on tiettyjä erityispiirteitä, kuten muun muassa todennäköisen sakkojen määrän vaihteluvälin ilmoittaminen. Toiseksi on mainittava – kuten unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 104 kohdassa –, että jos yritys ei esitä sovintoehdotusta, lopulliseen päätökseen johtavaan menettelyyn sovelletaan sovintomenettelyä koskevien säännösten sijaan asetuksen N:o 773/2004 yleisiä säännöksiä. Kolmanneksi on mainittava unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisen tuomion 96 kohdassa toteamalla tavalla, että tavanomaisessa menettelyssä, jossa vastuukysymykset on vielä näytettävä toteen, komissio on sidottu ainoastaan väitetiedoksiintoon, jossa ei vahvisteta sakkojen määrän vaihteluväliä, ja sen on otettava huomioon sen tietoon tavanomaisessa menettelyssä saatetut uudet seikat.
- 137 Kuten unionin yleinen tuomioistuin esittää muun muassa valituksenalaisen tuomion 90 ja 124 kohdassa, nyt käsiteltävässä asiassa valittajat vetäytyivät sovintomenettelystä ja esittivät vasta kyseisen vetäytymisen jälkeen tavanomaisessa menettelyssä seikkoja, joilla ne vaativat moitittuun kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisensa keston lyhentämistä.
- 138 Kuten julkisasiamies esittää ratkaisuehdotuksensa 48 kohdassa, valittajat eivät voineet nyt käsiteltävässä asiassa vedota minkäänlaiseen ”perusteltuun luottamukseen” suhteessa niiden arvioiden säilymiseen, jotka komissio oli niille sovintomenettelyssä välittänyt ilmoittamalla sakkojen määrän todennäköisen vaihteluvälin, joka oli vahvistettu kyseisessä menettelyvaiheessa huomioon otettujen seikkojen – eli kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen vuosina 1978–2004 – perusteella.

- 139 Lisäksi on todettava, että kun valittajat vetäytyivät sovintomenettelystä, niillä oli käytössään kaikki tiedot, joiden perusteella ne saattoivat ennakoida, että niiden kartelliin osallistumisen kiistämisellä vuotta 1993 edeltävän ajanjakson osalta olisi väistämättä vaikutus niille sekä sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan tiedonannon että vuoden 2006 suuntaviivojen 29 kohdan perusteella myönnettäviin alennuksiin. Tällainen päätelmä voidaan yksiselitteisesti tehdä valituksenalaisen tuomion 90–95 ja 122 kohdasta. Niinpä unionin yleistä tuomioistuinta ei voida moittia luottamuksensuojan periaatteen loukkaamisesta.
- 140 Toiseksi on muistutettava sen väitteen osalta, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 256 artiklasta, Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisestä kohdasta ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 168 artiklan 1 kohdan d alakohdasta seuraa, että valituksessa on ilmoitettava täsmällisesti sekä se, miltä kaikilta osin valituksenalaisen tuomion kumoamista vaaditaan, että ne oikeudelliset perusteet ja perustelut, joihin erityisesti halutaan vedota tämän vaatimuksen tueksi, tai muuten kyseinen valitus tai peruste jätetään tutkimatta (ks. tuomio 30.5.2013, Quinn Barlo ym. v. komissio, C-70/12 P, ei julkaistu, EU:C:2013:351, 47 ja 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 141 Näitä vaatimuksia ei täytyä ja tutkimatta on jätettävä valitusperuste, jonka tueksi esitetyt perustelut eivät ole riittävän täsmällisiä ja tuettuja, jotta unionin tuomioistuin voisi harjoittaa laillisuusvalvontaansa (tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 142 Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista koskeva peruste perustuu yleiseen väitteeseen eikä sen tueksi ole esitetty mitään oikeudellisia perusteita. Niinpä se on jätettävä tutkimatta.
- 143 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että neljännen valitusperusteen ensimmäisen osaperusteen ensimmäinen osa, joka koskee sitä, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi luottamuksensuojan ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita, on osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Neljännen valitusperusteen toisen osaperusteen ensimmäinen osa, joka koskee oikeudellista virhettä sovintomenettelystä vetäytymisen vaikutuksen arvioinnissa

– Asianosaisten lausumat

- 144 Valittajat väittävät olennaisilta osin, että oikeudellinen virhe oli syynä siihen, että unionin yleinen tuomioistuin katsoi komission ilmoittaneen valittajille niiden sovintomenettelystä vetäytymisen vaikutuksesta, mikä vahvistaa sen, etteivät ne voineet käyttää oikeuttaan päättää mahdollisten myönnytysten tekemisestä ”asiasta tietoisina”, kuten sovintoa koskevassa tiedonannossa edellytetään. Niiden mukaan unionin yleinen tuomioistuin nimittäin kuvasi 24.2.2010 pidetyssä kuulemistilaisuudessa käydyn keskustelun sisällön valituksenalaisen tuomion 125 kohdassa oikeudellisesti virheellisellä tavalla. Kyseisessä kuulemistilaisuudessa komissio vahvisti valittajien mukaan ottavansa huomioon sen, että valittajat olivat liittyneet kartelliin vasta vuonna 1993, ”sakoista vapauttamisen ja sakkojen lieventämisen” yhteydessä eikä Timabin ”yhteistyön” yhteydessä, kuten valituksenalaisen tuomion mainitussa kohdassa mainitaan. Valittajien mukaan yhteistyön käsite kattaa sekä sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevassa tiedonannossa tarkoitettuja ajanjaksot että ajanjaksot, joita siinä ei tarkoiteta, kun taas sakoista vapauttamisen ja sakkojen lieventämisen käsite kattaa nyt käsiteltävässä asiassa ainoastaan 17 prosentin alennuksen määrätystä sakosta. Komissio ei valittajien mukaan maininnut koskaan tavanomaisen menettelyn aikana nimenomaisesti sakoista vapauttamista ja sakkojen lieventämistä koskevan tiedonannon soveltamisalan ulkopuolelle jäävän yhteistyön perusteella myönnettävän 35 prosentin alennuksen poistamista.

145 Komission mukaan väite on tehoton. Sen mukaan väite perustuu valittajien ylläpitämään sekaannukseen niiden sovintomenettelystä vetäytymisen ja väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa tekemän kannanmuutoksen välillä. Komissio otti huomioon valittajien mainitussa vastauksessa esittämän uuden puolustautumisväitteen, joka oli ristiriidassa niiden sakkoimmunitaattihakemuksessa esittämien näkemysten kanssa, ja kiinnitti niiden huomiota kyseisen uuden puolustautumisväitteen mahdollisiin seurauksiin.

– Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

146 Kuten komissio esitti vastauksessaan, oikeudellista virhettä valittajien sovintomenettelystä vetäytymisen vaikutuksen arvioinnissa koskeva väite perustuu sekaannukseen yhtäältä valittajien päättämän sovintomenettelystä vetäytymisen vaikutusten ja toisaalta niiden kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen kestoja koskevan kannanmuutoksen, jonka valittajat esittivät väitetiedoksiantoon 2.2.2010 antamassa vastauksessa, mahdollisten seurausten välillä. Valituksenalaisen tuomion 125 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin nimittäin viittaa julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksensa 60 kohdassa esittämällä tavalla huomautukseen, jonka komissio esitti valittajille tavanomaisessa menettelyssä mainitun kannanmuutoksen johdosta, ei sovintomenettelystä vetäytymisen perusteella, kuten valittajat väittivät.

147 Niinpä on todettava, ettei kyseinen virheelliseen oletukseen perustuva väite voi menestyä. Näin ollen neljännen valitusperusteen toisen osaperusteen ensimmäinen osa on jätettävä tutkimatta.

Viides valitusperuste, joka koskee sitä, että unionin yleinen tuomioistuin ei käyttänyt täyttä harkintavaltaansa ja loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sekä rangaistusten ja seuraamusten yksilökohtaisuuden periaatetta

Asianosaisten lausumat

148 Viidennellä valitusperusteella valittajat moittivat unionin yleistä tuomioistuinta siitä, ettei se käyttänyt valituksenalaisen tuomion 137, 140 ja 168 kohdassa täyttä harkintavaltaansa ja että se loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sekä rangaistusten ja seuraamusten yksilökohtaisuuden periaatetta.

149 Valittajat katsovat tässä yhteydessä, että unionin yleinen tuomioistuin ei käyttänyt täyttä harkintavaltaansa, kun se hyväksyi sen, ettei kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuuden arvioinnissa otettu huomioon Timabin myyntiehtoja ja hyvitysjärjestelmää koskeviin menettelyihin osallistumista koskevan näytön puuttumista. Koska unionin yleinen tuomioistuin oli epävarma siitä, olivatko valittajat todella osallistuneet kyseisiin menettelyihin ajanjaksolla 1993–2004, sen olisi pitänyt ottaa tämä huomioon in dubio pro reo -periaatteen mukaisesti. Koska unionin yleinen tuomioistuin ei tehnyt näin, sen tuomio on yhdenvertaisen kohtelun periaatteen sekä rangaistusten ja seuraamusten yksilökohtaisuuden periaatteen vastainen.

150 Valittajat lisäsivät vastauksessaan, että unionin yleinen tuomioistuin myös kieltäytyi yhdenvertaisen kohtelun periaatteen sekä rangaistusten ja seuraamusten yksilökohtaisuuden periaatteen vastaisesti ottamasta kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta koskevassa arvioinnissaan huomioon muita seikkoja, kuten samankaltaisten tuotteiden kilpailusta aiheutuvaa hintapainetta, moitittujen menettelyjen vaikutuksettomuutta sekä kunkin menettelyn kestoja ja intensiivisyyttä.

151 Lisäksi valittajat katsovat unionin yleisen tuomioistuimen loukanneen samoja periaatteita siksi, ettei se kohdistanut perusteellista valvontaa sakon perusmäärän määrittämisen yhteydessä sovellettuun vakavuuskertoimeen eikä komission kieltäytymiseen soveltamasta Timabin eduksi lieventäviä seikkoja. Niinpä unionin yleinen tuomioistuin hyväksyi riidanalaisen päätöksen arvioimatta asiaa itse.

- 152 Komission mukaan viides valitusperuste on jätettävä tutkimatta, koska sillä pyritään ainoastaan unionin yleiselle tuomioistuimelle jätetyn kannekirjelmän uudelleen tutkimiseen. Kyseinen valitusperuste on komission mukaan joka tapauksessa perusteeton.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 153 Yhtäältä on muistettava, että ainoastaan unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen määrittämään asian tosiseikaston ja arvioimaan sitä ja lähtökohtaisesti arvioimaan sitä selvitystä, johon se on asian tosiseikastoa määrittäessään tukeutunut. Silloin, kun tämä selvitys on saatu asianmukaisesti ja todistustaakkaa sekä asian selvittämistä koskevia menettelysääntöjä ja yleisiä oikeusperiaatteita on noudatettu, ainoastaan unionin yleisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sille esitetyn selvityksen näyttöarvoa. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että unionin yleiselle tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, tämä arviointi ei näin ollen ole sellainen oikeuskysymys, että se sinänsä kuuluisi unionin tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin (ks. mm. tuomio 30.5.2013, *Quinn Barlo ym. v. komissio*, C-70/12 P, ei julkaistu, EU:C:2013:351, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 16.6.2016, *Evonik Degussa ja AlzChem v. komissio*, C-155/14 P, EU:C:2016:446, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Lisäksi on mainittava, että sen, että selvitys on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, on ilmevä toimitetusta aineistosta selvästi ilman, että tosiseikastoa ja selvitystä on tarpeen ryhtyä arvioimaan uudelleen (tuomio 16.6.2016, *Evonik Degussa ja AlzChem v. komissio*, C-155/14 P, EU:C:2016:446, 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 154 Toisaalta on korostettava, että valitus on jätettävä tutkimatta, jos siinä ainoastaan toistetaan unionin yleisessä tuomioistuimessa jo esitetyt kanneperusteet ja perustelut, mukaan lukien kyseisen tuomioistuimen nimenomaisesti hylkäämiin tosiseikkoihin perustuvat kanneperusteet ja perustelut. Tällainen valitus on nimittäin todellisuudessa vaatimus saada unionin yleisessä tuomioistuimessa nostettu kanne uudelleen tutkituksi, mikä ei kuulu unionin tuomioistuimen toimivaltaan muutoksenhakuasioissa (tuomio 30.5.2013, *Quinn Barlo ym. v. komissio*, C-70/12 P, ei julkaistu, EU:C:2013:351, 26 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 155 Jos valittaja sen sijaan riitauttaa sen, miten unionin yleinen tuomioistuin on tulkinnut tai soveltanut unionin oikeutta, ensimmäisessä oikeusasteessa tarkasteltuja oikeuskysymyksiä voidaan käsitellä uudelleen muutoksenhakumenettelyssä. Muutoksenhakumenettelyn tarkoitus jäisi nimittäin osaksi toteutumatta, jollei valittaja voisi tällä tavoin perustaa valitustaan perusteisiin ja perusteluihin, jotka on esitetty jo unionin yleisessä tuomioistuimessa (tuomio 30.5.2013 *Quinn Barlo ym. v. komissio*, C-70/12 P, ei julkaistu, EU:C:2013:351, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 156 Viidennestä valitusperusteesta on todettava, että vaikka valittajat pitävät sitä ”valitusperusteena, joka koskee oikeudellista kysymystä” eli unionin yleisen tuomioistuimen väitettyä yhdenvertaisen kohtelun periaatteen sekä rangaistusten ja seuraamusten yksilökohtaisuuden periaatteen loukkaamista sekä sen täyden harkintavallan käyttämättä jättämistä, on todettava, että viidennellä valitusperusteella pyritään varsinaisesti kyseenalaistamaan unionin yleisen tuomioistuimen arviointi sille ensimmäisessä oikeusasteessa toisen ja kolmannen kanneperusteen yhteydessä esitetyistä tosiseikoista ja selvitysaineistosta.
- 157 Valittajat eivät nimittäin suinkaan vetoa tosiseikkojen tai selvitysaineiston huomioon ottamiseen vääristyneellä tavalla vaan tyytyvät väittämään, että unionin yleinen tuomioistuin teki virheen kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta koskevassa arvioinnissa, koska se ei ottanut huomioon eri seikkoja, muun muassa niiden myyntiehtoja ja hyvitysjärjestelmää koskeviin menettelyihin osallistumista koskevan näytön puuttumista. Näin ollen valittajat ainoastaan toistavat väitteet, joilla pyritään osoittamaan, että rikkomisen vakavuuden perusteella olisi pitänyt soveltaa pienempää kerrointa, ja jotka kuitenkin esitettiin jo unionin yleisessä tuomioistuimessa, jossa ne hylättiin. Niinpä

viides valitusperuste on jätettävä tutkimatta siltä osin kuin se koskee sitä, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi yhdenvertaisen kohtelun periaatetta sekä rangaistusten ja seuraamusten yksilökohtaisuuden periaatetta sekä jätti käyttämättä täyttä harkintavaltaansa.

- 158 Valittajien väitteestä, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei kohdistanut perusteellista valvontaa sakon perusmäärän määrittämisen yhteydessä sovellettuun vakavuuskertoimeen eikä kieltäytymiseen soveltamasta Timabin markkinakäyttämiseen lieventäviä seikkoja, riittää todeta, että unionin yleinen tuomioistuin esitteli valituksenalaisen tuomion 149–164 kohdassa yksityiskohtaisesti tekijät, jotka se otti huomioon rikkomisen vakavuuden arvioinnissa. Valituksenalaisen tuomion 165–168 kohdasta seuraa lisäksi yksiselitteisesti, että unionin yleinen tuomioistuin tutki huolellisesti lieventäviä seikkoja koskevan kysymyksen. Kyseistä väitettä on tämän vuoksi pidettävä perusteettomana. Pelkästään se, että unionin yleinen tuomioistuin on myös tältä osin vahvistanut täyttä tuomiovaltaansa käyttäen useita sellaisia arviointeja, jotka komissio on esittänyt riidanalaisessa päätöksessä, ei aseta tätä päätelmää kyseenalaiseksi (ks. tuomio 8.5.2013, *Eni v. komissio*, C-508/11 P, EU:C:2013:289, 99 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 159 Edellä esitetyn perusteella viides valitusperuste on näin ollen osittain jätettävä tutkimatta ja osittain hylättävä perusteettomana.

Liitännäiset vaatimukset, jotka koskevat oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden loukkaamista oikeudenkäynnin kohtuuttoman keston vuoksi

Asianosaisten lausumat

- 160 Valittajat väittävät liitännäisillä vaatimuksillaan unionin yleisen tuomioistuimen loukanneen Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, tulkittuna Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohdan valossa, koska se ei antanut ratkaisua kohtuullisessa ajassa.
- 161 Ne toteavat tässä yhteydessä, että valituksenalainen tuomio annettiin neljä vuotta ja kahdeksan ja puoli kuukautta sen jälkeen, kun kannekirjelmä 1.10.2010 jätettiin, että unionin yleinen tuomioistuin aloitti suullisen käsittelyn vasta 14.5.2014 ja että siitä, kun suullinen käsittely päätettiin 11.7.2014 järjestetyssä istunnossa, kului 11 kuukautta ratkaisun antamiseen.
- 162 Valittajien mukaan asian vaikeus ei voi olla peruste tällaiselle oikeudenkäynnin kestolle varsinkaan, kun ne olivat asian ainoat kantajat eivätkä viivyttäneet menettelyllään asian käsittelyä.
- 163 Komissio esittää olennaisilta osin, että muun muassa 26.11.2013 annetun tuomion *Gasconne Sack Deutschland v. komissio* (C-40/12 P, EU:C:2013:768) mukaan yritys, joka kyseenalaistaa oikeudenkäynnin väitetysti liiallisen keston, voi nostaa unionia vastaan ainoastaan SEUT 268 artiklassa ja SEUT 340 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua korvauskanteen.
- 164 Koska valittajat eivät ole esittäneet tällaista korvausvaatimusta, liitännäiset vaatimukset on komission mukaan jätettävä ensisijaisesti tutkimatta.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 165 On muistutettava, että siitä, että unionin tuomioistuimet loukkaavat perusoikeuskirjan 47 artiklan toisen kohdan mukaista velvollisuuttaan ratkaista niiden käsiteltäväksi saatetut asiat kohtuullisessa ajassa, on määrättävä seuraamus unionin yleisessä tuomioistuimessa nostettavan vahingonkorvauskanteen yhteydessä, koska tällainen kanne merkitsee tehokasta korjauskeinoa.

- Vaatimusta, jolla pyritään saamaan korvausta siitä aiheutuneesta vahingosta, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole antanut tuomiota kohtuullisessa ajassa, ei voida saattaa suoraan unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi valituksen yhteydessä, vaan se on esitettävä itse unionin yleisessä tuomioistuimessa (tuomio 30.4.2014, FLSmidth v. komissio, C-238/12 P, EU:C:2014:284, 116 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades ym. v. komissio, C-617/13 P, EU:C:2016:416, 98 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 166 Unionin yleisen tuomioistuimen, jolla on toimivalta SEUT 256 artiklan 1 kohdan nojalla ja jonka käsiteltäväksi on saatettu vahingonkorvausvaatimus, on ratkaistava tällainen vaatimus sen oikeudenkäynnin, jonka kesto on arvosteltu, taustalla olevan asian ratkaisesta kokoonpanosta poikkeavassa kokoonpanossa (tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades ym. v. komissio, C-617/13 P, EU:C:2016:416, 99 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 167 Kun on ilmeistä – ilman, että asianosaisten olisi tarpeen toimittaa tältä osin lisätodisteita –, että unionin yleinen tuomioistuin on laiminlyönyt tarpeeksi selvästi velvollisuutensa ratkaista asia kohtuullisessa ajassa, unionin tuomioistuin voi kuitenkin todeta tällaisen laiminlyönnin (tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 9.6.2016, Repsol Lubricantes y Especialidades ym. v. komissio, C-617/13 P, EU:C:2016:416, 100 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tämän seurauksena unionin tuomioistuin voi muutoksenhaun yhteydessä todeta, että oikeutta perusoikeuskirjan 47 artiklan toisessa kohdassa taattuun oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on loukattu unionin yleisessä tuomioistuimessa käydyin oikeudenkäynnin liiallisen keston vuoksi.
- 168 Niistä perusteista, joiden nojalla arvioidaan, onko unionin yleinen tuomioistuin noudattanut käsittelyaikojen kohtuullisuuden periaatetta, on huomautettava, että tuomion antamiseen kuluneen ajan kohtuullisuutta on arvioitava kuhunkin asiaan liittyvien olosuhteiden, kuten asian monimutkaisuuden ja sen, miten asianosaiset ovat menetelleet, perusteella (tuomio 26.11.2013, Groupe Gascogne v. komissio, C-58/12 P, EU:C:2013:770, 85 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 169 Unionin tuomioistuin on tältä osin tarkentanut, että merkityksellisten arviointiperusteiden luettelo ei ole tyhjentävä ja että mainitun ajan kohtuullisuuden arviointi ei edellytä asian olosuhteiden järjestelmällistä tarkastelua kunkin arviointiperusteen valossa, kun oikeudenkäynnin kesto vaikuttaa perustellulta niistä yhden ainoan nojalla. Niinpä asian monimutkaisuudella tai kantajan viivästystä aiheuttavalla menettelyllä voidaan perustella oikeudenkäynnin ensi näkemältä liian pitkää kesto (tuomio 26.11.2013, Groupe Gascogne v. komissio, C-58/12 P, EU:C:2013:770, 86 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 170 Koska asianosaiset eivät ole esittäneet lisätodisteita, unionin tuomioistuin katsoo nyt käsiteltävässä asiassa, ettei ole ilmeistä, että unionin yleinen tuomioistuin olisi laiminlyönyt tarpeeksi selvästi velvollisuutensa ratkaista asia kohtuullisessa ajassa.
- 171 Edellä esitetyn perusteella valitusta täydentävät vaatimukset on hylättävä.
- 172 Koska yhtään valittajien valituksensa tueksi esittämistä valitusperusteista ei voida hyväksyä, valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 173 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 184 artiklan 2 kohdan mukaan on niin, että jos valitus on perusteeton, unionin tuomioistuin tekee ratkaisun oikeudenkäyntikuluista. Saman työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan, jota sovelletaan valituksen käsittelyyn työjärjestyksen

184 artiklan 1 kohdan nojalla, asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska Timab ja CFPR ovat hävinneet asian ja komissio on vaatinut kyseisten yritysten velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ne on velvoitettava korvaamaan nyt käsiteltävään valitukseen liittyvät oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kymmenes jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Valitus hylätään.**
- 2) Timab Industries ja Cie financière et de participations Roullier (CFPR) veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Allekirjoitukset